

knihovna

a architektura 2005

interiéry knihoven

knihovna a architektura 2005 \ interiéry knihoven

© Státní technická knihovna 2005

ISBN 80-86504-15-8

obsah

úvod	5
Martin Svoboda	
1	
připravme se na budoucnost již dnes	9
Henry Myerberg	
ergonomie a ideální pracovní prostor	12
Martin Kovařík	
architektura a knihovny, úhel pohledu: interiér	16
Michaela Brožová, Ivo Hanel	
2	
instituce se zviditelňuje nová Ústřední knihovna města Vídně	33
Alfred Pfoser	
Národní technická knihovna – vize interiéru významné veřejné budovy 21. st.	37
Roman Brychta	
vize ideálního interiéru nové budovy Národní knihovny ČR	42
Vlastimil Ježek, Bohdana Stoklasová	
3	
výstavba a rekonstrukce knihoven v České republice v letech 1992 až 2005	57
Vít Richter	
4 komerční příloha	
systémy pro samoobslužný provoz – nový prvek v interiéru knihoven	65
Otto Novotný, 3M Česko	
příjemné a bezpečné prostředí knihoven	68
Martin Sekanina, 3M Česko	
čistota a elegance vstupních prostor osloví každého návštěvníka	71
Martin Sekanina, 3M Česko	

knihovna a architektura \ interiéry knihoven

5. – 6. 9. 2005, Olomouc

organizační zajištění

Knihovna Univerzity Palackého v Olomouci
a Asociace knihoven vysokých škol České republiky

sponzoři

ASOCIACE KNIHOVEN
VYSOKÝCH ŠKOL ČR

MINERVA

3M

VITRA

WIESNER-HAGER BOHEMIA, s. r. o.

COSMOTRON BOHEMIA, s. r. o.

CEIBA, s. r. o.

ŠEBEK INTEBO

MODUS, s. r. o.

BITUMEN & PLASTIC, s. r. o.

úvod

Martin Svoboda

Řecký SuperSkeptik Gorgias z Leontin dospěl ve 4. století před Kristem úvahami k neradostnému názoru, že »není nic; pakli i je, nelze to poznat; pakli by i bylo lze to poznat, nelze to jinému sdělit a vysvětlit«. I když ta poslední věta je trvalým zdrojem nedorozumění, přece jen je lidstvo daleko optimističtější. A živoucím důkazem toho jsou i knihovny budované s cílem, aby poznání bylo pro věky uchováno a sdělováno dalším dychtivým.

Po dvou ročnících (či vlastně dvouročnících) semináře »Knihovna a architektura«, které se snažily sblížit pohledy architektů a knihovníků na architekturu a prostory zahraničních i domácích knihoven a hledaly cestu jak dospět k dobrým řešením, rozhodli se pořadatelé věnovat třetí seminář interiérům budov knihoven. Tedy tomu – smím-li parafrázovat (a poněkud trivializovat) úvodní úvahu Andyho Lasse z prvního semináře – co abstraktní prostory skladů, čítáren, volných výběrů a tak dále, jak se rodí v představách knihovníků a architektů a posléze se objevují ve stavebních výkresech, přetvářejí v místo, kde člověk může pohodlně spočinout, zahloubat se do nalezené knihy a nerušeně studovat nebo třeba i jen relaxovat.

Na rozdíl od Borgésovy Bábelské by měla proto nová knihovna jasně manifestovat, že tu nestojí jako pomník všem možným i nemožným textům, v němž zoufale bloudí tápající návštěvníci, ale že tu je

připravena jako nástroj, který lačnému čtenáři jak jen možno usnadní nalézt, co potřebuje, a poskytne mu příjemné místo, aby se mohl snažit pochopit, co nám předchůdci sdělují, a tak »stoje na ramenou obrů« dál bojovat s Gorgiou. A to vše samozřejmě s využitím všech soudobých znalostí, technik a technologií.

Takto stanovené téma bylo zkoumáno a probíráno jak v teoretických přednáškách a v konceptech nových staveb, tak na zkušenostech z budov již fungujících.

Snažili jsme se postihnout základní témata interiéru a, byť se nemohlo podařit probrat v potřebné hloubce všechno, snad aspoň

základní orientaci seminář poskytl. Trvalý, ba rostoucí zájem odborné veřejnosti – jak knihovníků, tak architektů (i když jsem si kdysi myslel, že těch přijde víc) – nás přesvědčil, že téma je živé a že stojí za to mu věnovat energii. A tak mi nezbývá než poděkovat všem, kdo se na uspořádání semináře a na jeho naplnění podíleli, především autorům zajímavých příspěvků a účastníkům panelu i všem aktivním posluchačům, spolehlivým překladatelům a »last but not least« organizátorům v čele s Danou Lošťákovou. Ať se vám sborník líbí aspoň jako předešlé a kéž dobře slouží.

1

připravme se na budoucnost již dnes

Henry Myerberg

Architektonické řešení knihovny je víc než pouhé zajištění jejího funkčního využití. Architektonické řešení knihovny nabízí příležitost k oslavě její důležitosti a významu. Vzhled knihovního prostoru se může stát magickou silou, která propojí knihovní fond a používanou technologii s uživateli a zaměstnanci knihovny ve spontánní oslavu lidského snažení.

Na obraze v knihovně amerického kongresu čteme latinský nápis »Liber dilectatio anime«, což znamená »Knihy, potěšení duše«. Tradiční knihovny, jako je např. Klementinum v Praze, oslavují jedinečnou sbírku vzácných knih vznešenou barokní architekturou. Knihy i prostředí, ve kterém jsou uloženy, potěší oko i ducha. Veliké studovní prostory uprostřed řady tradičních knihoven, jako je např. Ústřední knihovna v New Yorku nebo Národní knihovna v Paříži navrhovaná Henrim Labroustem, jsou do nebe se tyčící paláce z knih a uložených informací.

Dnes je vytvoření slavnostního prostředí pro uživatele a zaměstnance v mnoha knihovnách limitováno prostorovými a finančními omezeními. Rozrůstající se sbírky knih a množství počítačů pro sebe uzurpují veškerý vnitřní prostor. Knihovny se potýkají s problémy, které souvisejí spíše se samotným významem jejich existence. Greg Blonder, bývalý vedoucí poradce pro firemní strategii ve společnosti AT&T, 11. listopadu 2000 v americkém ekonomickém týdeníku Barron's uvedl,

že »během 25 let budeme mít přístup ke všemu lidskému vědění prostřednictvím osobních informačních nástrojů.« Pokud můžeme číst knihy a ukládat informace pomocí našich počítačů, nač chodit do knihoven? Pokud budeme mít již brzy možnost mít po ruce nebo přímo na sobě prostředek, který nám umožní přístup k informacím, nač chodit do knihoven?

Výměna informací pomocí technologií nemůže nikdy nahradit hodnotu osobní interakce. Člověk ze své přirozenosti potřebuje společenské prostředí. Knihovny mohou být místem společenského života, mohou se stát kavárnami informací, náměstími informací. Jelikož žijeme v informační éře, kterou často chápeme spíše jako věk informačního zahlcení, potřebujeme profesionálně vyškolené zaměstnance knihoven, kteří nám radí a učí nás, jak informace filtrovat a pracovat s nimi, čímž nám pomáhají zmírnit stres z tohoto informačního zahlcení. Ideální knihovna budoucnosti je pohodlné místo přinášející radost, s odborným personálem, špičkovým technologickým vybavením a širokou nabídkou knih. Co jiného je knihovna než snadno přístupné místo přinášející informace našemu duchu, pohodlí našemu tělu a potěšení našemu srdci? Knihovnu budoucnosti si můžeme představit jako informační lázně.

Základní otázka při navrhování budoucích knihoven je: jak může vzhled knihovny zlepšit způsob vnímání informací? Jako její předchůdkyně, i knihovna budoucnosti zůstane místem, kde se budou ukládat a zpřístupňovat informace. Moderní robotové systémy vyhledávání tištěných materiálů jsou pouhým technickým zdokonalením původní ruční obsluhy polic s pergamenovými svitky ve starodávné knihovně v Alexandrii. Zásadní význam a přínos knihovny budoucnosti je tom, že nebude pouze místem, kde se informace shromažďují a hledají, ale spíše místem, kde se informace vyměňují a vytvářejí.

Při vytváření a výměně informací o spotřebních výrobcích známých značek se neustále zvyšuje podíl přitažlivých osobních zkušeností a emocionálně zabarvených informací. Vzájemné propojování a stírání rozdílů mezi standardními společenskými situacemi a osobními prožitky člověka posiluje, přináší mu pocit svobody, pohodlí, zábavy a potěšení, čímž vzniká ideální kontext pro výměnu a vytváření informací. Zákazníka takové kombinace zážitků těší, a proto je vyhledává.

Barnes & Noble nabízí propojení potěšení z nakupování knih s vychutnáváním si kávy Starbucks, aby navodil pocit pohodlí a společenské sounáležitosti, což pozitivně ovlivňuje prodej knih. Obchodní síť Whole Foods v rámci nedávných aktivit zvyšujících návštěvnost supermarketů láká zákazníky do přitažlivého prostředí farmářského obchodu a kavárny, kde nabízí poučení o ekologických potravinách společně s potěšením ze setkání v příjemném společenském prostředí. Barnes & Noble přetváří prodejny knih na veřejné čtenářské kluby. Whole Foods zřizuje jídelny přímo ve výlohách a čelních prostorách prodejen, aby tak vytvořil místo, kde zákazník může »vidět a být viděn«, čímž se stírá hranice mezi obchodem a životem na okolních komunikacích. Obchodní dům GAP při zavádění své nové značky Forth & Towne, určené pro ženy narozené v období populační exploze, zřídil zkušební kabiny přímo uprostřed svých obchodů, čímž vzniklo něco jako velký módní salón. Tato nečekaná souvislost láká a povzbuzuje zákazníky vyzkoušet si šaty pohodlnou a družnou formou. Výsledkem je vyšší prodej.

Takové mísení aktivit nabízí i nový pohled na problematiku vzhledu knihoven. Mediátéka v japonském městě Sendai nabízí pod jednou střechou spojení veřejné knihovny s posluchárnou, divadlem a muzeem. Hosté mediátéky mají na výběr ze vzájemně se prostupujících příležitostí jak odpočívat, číst, setkávat se, dívat se, učit se, vyučovat, veřejně vystupovat, cestovat, spolupracovat a pracovat s počítačem. Novým cílem architektonického řešení knihovny je umožnit spojování a prostupování jednotlivých aktivit a sbližování lidí v prostorách, které nabízejí vznešenost i intimitu, trvalost i flexibilitu, společnost i soukromí, funkčnost i radost.

Jako architekt aktivně se zabývající zkoumáním těchto představ jsem se s vámi chtěl podělit o několik projektů knihoven, které umožnily propojování a prostupování aktivit a setkávání lidí pod jednou střechou.

Jedním z těchto projektů je Rhys Carpenter Library na Bryn Mawr College. Knihovna postavená v roce 1997 na ploše 40 000 čtverečních stop pro jednu z předních univerzit zabývajících se výukou svobodných umění pro ženy je domovem tří odborných akademických pracovišť: archeologie, umění a pracoviště zabývajících se rozvojem

měst. Nápadně moderní design v sousedství významných historických staveb zdůrazňuje důležitost minulosti, přítomnosti a budoucnosti, které jsou dominantními atributy těchto tří pracovišť. Součástí projektu je rozlehlá hlavní čítárna a několik intimně uspořádaných studijních míst. Hlavní čítárna je využívána i jako galerie univerzitních archeologických sbírek a jako prostor pro pořádání univerzitních recepcí. Součástí knihovny jsou přednáškové síně, posluchárny a seminární pracovny, které jsou využívány celou akademickou obcí. Žádné skladiště knih, tahle knihovna je supermoderní společenské centrum vytváření a výměny informací.

Druhým projektem je iniciativa LIBRARY. Program LIBRARY byl zahájen v roce 1999 a jeho obsahem je nový přístup k výstavbě knihoven státních základních škol ve městě New York. Projekt LIBRARY řídí newyorská Nadace Robina Hooda ve spolupráci se školským odborem města New York a jeho cílem je zlepšit úroveň čtení a učení se u znevýhodněných dětí ze sociálně slabších školských obvodů pěti newyorských čtvrtí. Konsorcium architektů-dobrovolníků navrhlo a dohlíželo na realizaci 31 knihoven a dalších 25 má být dokončeno na podzim roku 2006.

Vypořádat se s tímto sociálně-vzdělávacím úkolem vyžadovalo vznik moderních vizuálně inspirujících knihoven s kvalitním personálním obsazením, které by byly schopny podpořit a rozvíjet lásku ke čtení a učení. Tyto školní knihovny využívají přirozené dětské instinkty objevovat a vyzkoušet si nové věci. Jsou to vzdělávací hřiště kombinující a spojující aktivity učebny, divadla, dílny, ateliéru, multimediálního studia a dětského pokojíku. Nabízejí snadno přizpůsobitelný prostor pro setkávání dětí, učitelů i dospělých. Tyto knihovny jsou spíše festivalovými sály sloužícími v odpoledních hodinách jako školní a společenská centra. Jelikož vznikly spojením dvou bývalých tříd, zabírají tyto knihovny asi 5 % školních prostor, ale slouží všem žákům, učitelům a rodičům.

Každá knihovna je živě a pestře zařízená, na ploše asi 2 000 čtverečních stop najdeme 10 000 knih, nejmodernější technologie s bezdrátovým připojením, ale i prostory pro výuku, pohodlné posezení a vyprávění příběhů. Umístění knih po obvodu místnosti dává vznik velkému centrálnímu prostoru, který je využíván pro nejrozličnější společné aktivity. Jelikož děti se nejlépe učí v prostředí podporujícím vzájemnou

spolupráci, byly vybrány snadno přemístitelné okrouhlé stolky stavebnicového typu.

Děti se v těchto knihovnách učí nejen vyhledávat a získávat informace, ale spíše komunikovat a vytvářet informace prostřednictvím dialogu, textů a multimédií. Prostory pro vyprávění příběhů jsou vhodné pro skupinová čtení nebo počítačové prezentace. Každá knihovna je působivě vyzdobena velkými výtvarnými pracemi žáků oslavujícími proces tvoření a je přímým protikladem dnes již překonaného obrazu knihovny jako »zatuchlého skladiště starých knih«. Současný trend požaduje, aby knihovny nabízely více než jen ukládání informací. Jsou spíše něco jako obchodní domy nebo burzy informací.

Představuji si knihovny spíše jako místa každodenní potřeby než jako jedinečné, do sebe uzavřené instituce. Proč neumístit knihovny poblíž míst, kam chodíme nakupovat (obchodní střediska) nebo odkud se vydáváme na cesty (letišť)? Nejnovější knihovny v egyptské Alexandrii a v Seattlu ve státě Washington jsou senzačními turistickými destinacemi a oživily místní ekonomiky stejným způsobem jako Guggenheimovo muzeum španělské město Bilbao. Ceny nemovitostí v bezprostřední blízkosti knihovny v Seattlu po jejím dokončení výrazným způsobem vzrostly.

Budoucnost knihovny a jejího designu bude záviset nejen na rozvoji internetu a neustále se rozšiřujícího přístupu k informacím, ale zároveň bude ovlivněn nastupující érou vzrůstající ochrany zájmů spotřebitelů a rozsáhlých úprav nabízených služeb podle požadavků zákazníka. Knihovníky nebudeme nadále nacházet výhradně za přepážkami, ale spíše budou s nejrozličnější mobilní počítačovou technikou procházet mezi regály a obsluhovat uživatele knihovny jako zákazníky obchodu nebo hotelové hosty. Díky bankomatům a různým samoobslužným zařízením se uživatel stane soběstačnějším při vyhledávání a zpracování informací a půjčování knih.

Knihovny vždy byly a i nadále zůstanou důležitými centry na křižovatkách informačních toků. Proces globalizace vyžaduje rozsáhlejší výměnu i intenzivnější vytváření informací. Aby vyhověly těmto požadavkům, budou muset knihovny na celém světě i nadále zlepšovat design a rozšiřovat nabídku služeb, prostředků a zdrojů.

ergonomie a ideální pracovní prostor

Martin Kovařík

Svůj příspěvek na téma »Ideální židle, stůl, lampa« jsem změnil a rozšířil na »Ergonomie a ideální pracovní prostor«. Nechci prezentovat konkrétní objekty a výrobky, nejsem reklamní agent. Sam dávám konzervativní přednost osvědčeným výrobkům, nicméně jejich výběr a použití souvisí šířeji s filozofií řešení celého interiéru. Záleží na vašem zadání, zda je žádoucí, aby vaši klienti u práce seděli pohodlně, dlouho a po hodinách studia relaxovali či usnuli v teple, nebo jestli chcete, aby rychle prostudovali potřebné a odešli do nejbližší kavárny. Obojí jsem v knihovnách viděl.

Cílem je spíše upozornit vás na určité aspekty spjaté s ergonomií, ukázat vám, jak komunikovat s odborníky – architekty, jak jim sdělit požadavky, a především na kterých z nich tvrdohlavě trvat. Výběr kvalitních a konkrétních výrobků nechám na vašem citu a spolupráci s nimi. Věřte mi, neexistuje ideální židle, stůl či lampa. Existují jen výrobky kvalitní, průměrné a šmejdy. Nicméně ani kvalitní výrobky, pokud nejsou umístěny v hodnotném prostředí, nejsou k ničemu. Naučit se je rozlišovat znamená pochopit jejich funkci a podstatu.

Na počátku bylo slovo. **Ergonomie** je slovo složené ze dvou řeckých slov: **ergon** = práce a **nomos** = zákon. Tento pojem je často spojován v ose člověk – pracovní prostředí nebo člověk – práce s počítačem.

Nicméně pokud jej rozšíříme a pokud připustíme fyzikální definici práce, dostaneme spojení *člověk – jakákoliv činnost*. Prací může být kopání jámy, práce u počítače, stejně jako odpočinek a spánek. Domnívám se, že je častou chybou zužovat tento prostor, protože jednotlivé části ergonomie (jakožto vědy) se zabývají člověkem a jeho bezprostředním okolím. A pokud pochopíme tyto zásady, můžeme je aplikovat stejně tak v práci jako doma či ve vlaku.

Cílem ergonomie je poznat a ovlivnit prostředí pro člověka, minimalizovat jeho námahu a usnadnit mu život. Ergonomie se zabývá bezprostředním okolím, stejně tak i nástroji a správným pohybem a držením těla. Jakožto věda vznikla v předválečném Německu (*Arbeitswissenschaften*) a rozšířila se po druhé světové válce ve všech vyspělých kontinentech. Jakožto značně »mladá« věda souvisí především s prudkým rozvojem světových ekonomik a jeho negativními důsledky na lidský organizmus. Méně pohybu a jednostranná činnost přináší s sebou menší fyzickou zdatnost populace, únavu, stres a mnohdy jednostranné přetížení organismu, které není vždy správně kompenzováno. Ergonomie se snaží tyto negativní vlivy objevit a hledá vhodná řešení, která by vedla k omezení špatného a k podpoře dobrého. Ergonomie tak napomáhá člověku v jeho činnosti – ať už správně tvarovanými nástroji, kvalitním prostředím či správným držením těla při práci. Snaží se optimalizovat bezprostřední okolí člověka.

Ergonomie zahrnuje nejen aspekty týkající se přímo člověka, ale i širší souvislosti a vazby:

Teplota, vlhkost, proudění a výměna vzduchu v místnosti

Vytvoření optimální tepelné a vzdušné pohody patří k nejtěžším úkolům projektantů budov. Jde především o to, že optimalizace vzduchu v místnostech je technicky nákladná. Přispívá k tomu i naše zeměpisná poloha a příroda svými výkyvy v rámci jednotlivých ročních období. V zimě musíme interiér ohřívat, v létě chladit, a to vše pokud možno nenápadně a s minimální energetickou a finanční náročností. Musíme rovněž zajistit výměnu vzduchu, přičemž větrání otevřenými okny je v mnoha případech nemožné (důvody jsou rušivé vnější vlivy, od kterých se snažíme

interiér izolovat – teplo nebo zima, dopravní hluk, řev ptáků, pachy apod.). Umělá výměna vzduchu tedy často tvoří složitý a nákladný komplex technických opatření, od kterých požadujeme především minimální vliv na člověka.

Pohodu v interiéru zajišťuje správná:

- \ **teplota vzduchu** (u duševní práce by se měla pohybovat kolem 20–25 °C);
- \ **relativní vlhkost vzduchu** (= míra nasycení vzduchu vodní parou za dané teploty, měla by se pohybovat kolem 30–60 %), přeschlý vzduch může vést k dýchacím potížím;
- \ **rychlost pohybu vzduchu** (tedy jeho proudění) by se měla pohybovat kolem 0,1 m/s, rozhodně by neměla překračovat 2,0 m/s, nad 6,0 m/s je již nepříjemným průvanem. Zde dochází často ke konfliktu mezi požadavkem malého proudění a nezbytné výměny vzduchu v místnosti. Člověk spotřebuje cca 2,5–6,0 m³ vzduchu za hodinu v závislosti na druhu činnosti a její namáhavosti;
- \ **čistota vzduchu**. Správná výměna vzduchu musí zajistit výměnu kyslíku za vydýchaný oxid uhličitý, dále pak musí vzduch filtrovat od látek, které by mohly škodlivě působit na zdraví člověka. Jedná se jak o chemické látky, tak o koncentrace mikroorganismů, různé pachy a vůně. Tyto koncentrace se mohou v místnosti bez větrání zvyšovat několikanásobně v průběhu jedné hodiny. Utěsněním oken, které se provádí především z izolačních důvodů (tepelné ztráty, hluk), se interiéry stávají více závislé na technice.

Komplexní pohodu v interiéru může zajistit správná a vhodná klimatizace. Její nevýhodou je vedle ekonomické a technické náročnosti i šok, který lidský organizmus utrpí, vyjde-li ven mimo chráněné prostory.

Akustické podmínky

Některé prvotní reakce podvědomí člověka neomezila ani civilizace. Jedním z nich je reakce na zvukové podněty. Výzkumy ukázaly, že reakce ucha jsou rychlejší než reakce zrakové (110–140 ms u zvuku, 180 ms u zraku). Podvědomí člověka vnímá celou řadu zvuků, které si ani neuvědomujeme, a vyhodnocuje je, čímž odvádí pozornost od právě probíhající činnosti. Je to dáno dávnými pudry z říše zvířat, které pomáhaly přežít

v případě ohrožení. Lidské ucho vnímá zvuky v rozmezí frekvence 16 Hz – 20 kHz, přičemž se tyto hodnoty mohou individuálně lišit. Nicméně pro lidský organizmus jsou nepříjemné až škodlivé i zvuky nad či pod prahem slyšitelnosti. V místnostech by hladina hluku neměla přesáhnout 35 (úroveň šepotu) – 40 dB.

Problém s hlukem mohou pomoci zmírnit (nikoliv však zcela odstranit) různá akustická opatření. Důležité je i správné koncipování filozofie provozu budovy, aby nedocházelo k rušení dalším provozem (kopírka, telefony, tiskárny apod.).

Další negativní vlivy

Vždy najdeme ještě něco dalšího, co na nás může při práci působit negativně. V budovách to mohou být různé vibrace, mechanické kmitání, otřesy apod. způsobené např. jízdou těžkých dopravních prostředků.

Tyto vlivy a jejich limity jsou definovány v patřičných hygienických normách a předpisech. Jejich odstraňování bývá velmi náročné a někdy i technicky nemožné.

Osvětlení celkové a lokální

Zraková pohoda je jedním z důležitých faktorů v interiéru. Nesprávně zvolené osvětlení doprovází rychlá únava, pálení očí a bolesti hlavy. S přibývajícím věkem se snižuje pružnost a přizpůsobivost zraku. Civilizační změny doprovázejí negativní jevy mající vliv na zdraví člověka. Jedním z těchto jevů je i zhoršení zraku nových generací. Do doby průmyslové revoluce (polovina 19. století) se člověk díval především do dálky (lov, pastva, cestování), po ní se lidské oko muselo adaptovat na soustředěný stálý pohled na blízko, především na dosah ruky. Se změnami životního stylu souvisí i práce při umělém osvětlení. Na tyto negativní důsledky se lidské oko nestačilo adaptovat a odtud pramení i dostatek práce pro optiky.

V interiéru musíme většinou daný prostor přisvětlovat. Z hlediska pokrytí půdorysné plochy rozlišujeme osvětlení celkové a osvětlení lokální. Celkové osvětlení by mělo mít charakter rozptýleného celistvého světla bez velkých výkyvů, lokální osvětlení slouží k přisvětlení určité plochy nebo její části.

Požadavky na dobré osvětlení pracovní plochy:

- \ **Intenzita osvětlení** musí odpovídat dané činnosti. Při čtení či studiu bychom měli mít možnost lokálního přisvětlení části pracovní plochy. Osvětlení by však nemělo být bodové a jeho intenzita by se neměla prudce snižovat (nejhůře osvětlené místo by mělo mít cca 70 % světla z místa nejlépe osvětleného. Oblíbené nízkonapěťové halogenové žárovky jsou zcela nevhodné právě pro svoji rozdílnou intenzitu uprostřed osvětlené plochy a na jejím okraji. K tomu ve většině případů musíme připočítat vliv rozsvícené obrazovky počítače. Problémem kancelářského pracoviště, resp. studijního pracoviště v knihovně je nevyváženost jednotlivých ploch – bílý papír, svítící obrazovka, tlumený odstín pozadí – pracovní desky.
- \ **Barva světla** by se měla blížit barvě denního světla. S odlišnými barvami světla se často setkáváme v supermarketech, kde je záměrně jiná barva světla použita v oddělení zeleniny, jiná v oddělení masa, a to vždy s jediným cílem – zdůraznit zákazníkovi čerstvost nabízeného zboží. Nicméně pro pracovní prostory je důležité rozptýlené světlo blízké dennímu.
- \ **Odstranění nežádoucích odrazů a odlesků.** Matný povrch pracovní desky, antireflexní filtry pro obrazovku počítače apod.

Důležité je, aby světlo na stole bylo snadno **manipulovatelné**, musíme je přesunout či natočit tak, abychom neměli v zorném poli přímo jeho zdroj, abychom si nestínili apod. Je třeba si uvědomit, že známá poučka »světlo zleva« platí pouze pro praváky. Při lampách se žárovkovým zdrojem světla je třeba myslet i na bezpečnou manipulaci – povrchovou teplotu stínidla, dobrou stabilitu apod.

Pozornost je třeba věnovat **zdrojům světla**, které vnímáme na okraji zorného pole. Pokud nám do tohoto okraje např. zasahuje zářivková trubice, podprahově vnímáme její kmitočet, který je rovný kmitočtu v elektrické síti (50 Hz), a toto nám může způsobovat bolesti hlavy a rychlou únavu.

Podstatným faktorem je i požadavek neoslňovat své okolí, jiná studijní místa.

Barva v interiéru

Nechci zabíhat do podrobností. Dnešní doba a současná móda dovolují tolik variant, že je na tvůrci interiéru, co vybere. Padly jakékoliv teorie, vše je dovoleno. Studené barvy i teplé barvy mají své výhody i nevýhody a psychologie vnímání barev se mění v závislosti na módních trendech. Jednou z výhod barevných stěn je skutečnost, že je lze poměrně snadno znovu přetříť.

Antropometrické aspekty (kvalita sezení a rozměry pracovního stolu)

Pracoviště by mělo být navrženo tak, aby bylo pohodlné, účelné, hygienické a estetické.

Jedním z nejdůležitějších aspektů jsou potřebné rozměry. Jedná se o plošné rozměry – rozměry vlastního pracovního stolu a nutný prostor pro pohyb kolem, dále pak výška jednotlivých ploch. Jednotlivé míry se odvíjejí od potřebné činnosti a od rozměrů a proporcí lidského těla. Problémem je nejednotný vzrůst lidské populace. Proto je třeba volit nábytek přestavitelný.

Židle by měly mít nastavitelné parametry, a to především výškové. Výška sedadla se řídí rozměry lidského těla, které závisí na výšce člověka. Rozdíly výšky postavy mohou být i v desítkách centimetrů. Podobně je to s výškou pracovního stolu.

Na tyto rozdíly rozměrů vzrůstu člověka reaguje většina kvalitních výrobců nábytku. Snaží se používat různé mechanismy, které svým uživatelům zajišťují nastavitelnost a přestavitelnost dle potřeby.

Další důležitou vlastností by mělo být správné podepření zad v bederní oblasti, které pomáhá odlehčit záda. Sezení má být tzv. aktivní, židle by měla dovolovat občasné protáhnutí svalů s překonáváním lehkého fyzického odporu. Špatná pracovní poloha při sezení vyvolává tělesnou únavu, deformuje tělo a snižuje pracovní výkon.

V současné době se doporučují i alternativní způsoby sezení při práci, polohy v polosedě a polostoje s podpěrou. Lze konstatovat, že důležitá je možná změna polohy těla, tedy zapojení různých svalových skupin. Technika dovoluje snadné změny výšky nejen sezení, ale i výšky pracovních stolů. Ostatně dříve lidé psávali ve stoje, nespornou výhodou bylo, že se u práce špatně spalo.

Vedle nábytku k pracovnímu komfortu přispívají různé doplňky a pomůcky k práci při počítači.

Ergonomie pracoviště vybaveného počítačem obecně

Specifikum počítačového pracoviště je dáno vybavením konkrétní technikou. Rychlé změny ve vývoji techniky kladou značné nároky na flexibilitu pracovní plochy. Klasické monitory nahrazují LCD displeje, které jsou plošší, kvalitnější a které nevydávají nežádoucí vlnění. Podobně jsou odstraňovány z interiéru knihoven jednotlivé počítačové »bedny«, jejichž ventilátory jsou nežádoucím zdrojem hluku. Z hlediska světelné pohody je třeba řešit neoslňující pozadí obrazovky, lokální osvětlení bez rušivých odlesků. Člověk sedící čelem k monitoru by neměl být proti oknu, ani mít okno za zády. Umístění klávesnice a myši by mělo být flexibilní, aby bylo možno obojí odložit a věnovat se studiu knihy, případně si dělat na počítači poznámky. Studující by měl mít možnost vytisknout si své poznámky, uložit je na CD nebo na jiné médium, případně nechat si okopírovat či naskenovat část textu. Vzhledem k rušivému (byť relativně nízkému) hluku těchto činností je třeba je izolovat v dispozičním řešení prostoru studovny.

Vzhledem ke kombinovanému charakteru práce je samotné řešení pracoviště velmi obtížné.

Závěr

Osobně bych od takového pracoviště v knihovně požadoval spoustu vlastností:

- | *lehce přestavitelnou výšku stolu (pokud možno motoricky na zmáčknutí nějakého čudlíku);*
- | *dostatečnou velikost, aby se tam vešel monitor, klávesnice, myš, atlas světa a několik hromádek s poznámkovými papíry;*
- | *ohrádku kolem dokola pracovní plochy, aby mi věci nepadaly na zem;*
- | *světlo, které by nepřekáželo;*
- | *vyhřívanou plochu pod hrnek s nedopitou kávou;*
- | *zásuvku s ostrouhanými tužkami a papírky na zakládání;*
- | *poličku na tašku se svačinou;*
- | *poklop s velkým zámkem, aby mi tam nikdo nelezl*
- | *a v blízkosti gauč s polštářem a dekou.*

Prosím všechny zúčastněné, až takovéto místo vytvoříte, dejte mi vědět, budu k vám chodit studovat.

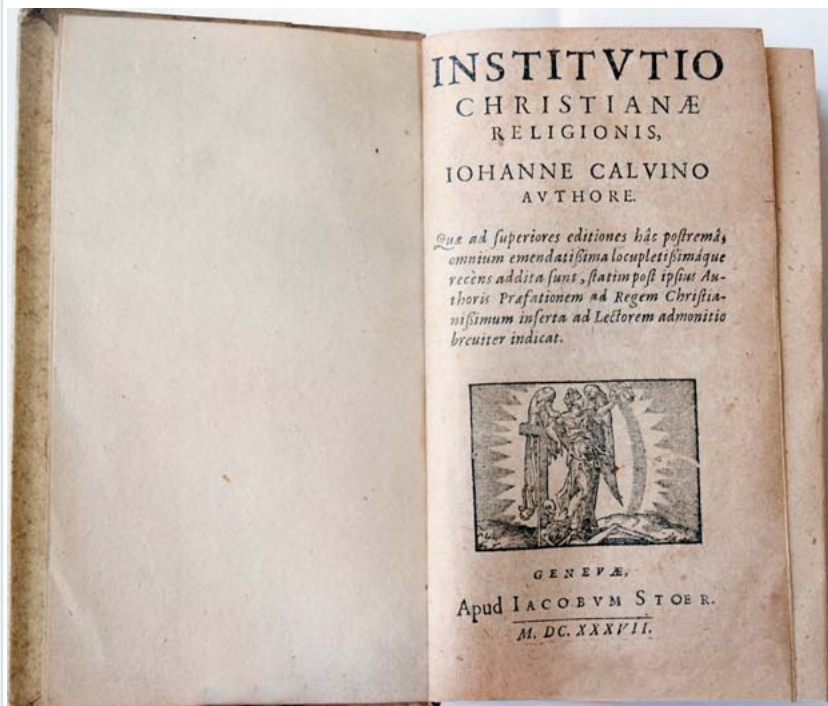
architektura a knihovny, úhel pohledu: interiér

Michaela Brožová
spolupráce Ivo Hanel

Když jsem byla vyzvána k přednášce o knihovních interiérech, vybavila se mně otázka, kterou občas architekti slýchávají od lidí, kteří se zajímají o jejich profesi: »A co vy vlastně děláte, jenom domy, nebo také interiéry?« A nebo obráceně, to většinou když se ptají ženy-architektky: »Děláte interiéry, nebo také něco většího, třeba domy a tak...?« Musím přiznat, že jen velice nerada odděluji domy od interiérů, i když na obojí samozřejmě existují specialisté a není nevyhnutelně nutné, aby dům i interiér vymýšlel jeden autor. Osvědčenou pravdou je, že kvalitní interiér nemůže vzniknout bez kvalitního návrhu budovy a že už při návrhu budovy je nutné myslet na budoucí interiér. Mám na mysli především nutnost promyšleného prostorového a funkčního uspořádání, které jsou základem a bezpodmínečným předpokladem uživatelsky příjemné a dobře fungující stavby a samozřejmým předpokladem pro vytvoření kvalitního interiéru.

Historické aspekty fenoménu knihy

Společným jmenovatelem v historických epochách byla úcta ke knize, někdy až sakrálního charakteru – v knihovnách chrámových nebo klášterních: u tibetských mnichů uchovávání knihy způsobem podobným péči o dítě v povijanu, používání *listovacích ručiček* pro čtení synagogální Tory nebo pochovávání starých knih na hřbitově. Pro současnou dobu

Fenomén knihy in vivo (I. Calvinus, *Institutio christianae religionis*, Ženeva, 1637)

1

technologických revolucí je zajímavé, že možnost masové produkce i normálních médií a nakonec i informací přinesla jejich zevšednění. Ostatně prof. Lucker z masachusettské univerzity charakterizuje celou éru do vzniku digitalizace knihoven érou *oslavy knihy*¹. Extrémním důsledkem jednostranného vývoje, bez zachování úcty ke knize, by mohlo dojít s trochou nadsázky k její *virtualizaci* – vymizení do digitální formy. Zde paradoxně by mohly právě malé knihovny na lokální úrovni mít vlivem malé dostupnosti nejnovějších technologií účinek nejen antivirtuální, ale do jakési míry i něco jako obrozenecký. Udržovaly by úctu ke knize jako významnému lidskému dílu, jehož některé důležité kvality nejsou vůbec nebo jenom těžko přenosné do virtuální podoby (grafické a vazácké

umění, kvalita papíru, bibliofilská vydání a v neposlední řadě třeba i vůně knihy nebo šustění stránek).

Interiérové aspekty historických knihoven

Historické knihovny, které je možno dodnes najít v téměř původní podobě, jsou zejména knihovny zámecké, pak knihovny klášterní (vzpomeňme aspoň pražskou Strahovskou knihovnu) – ty byly bohužel namnoze hodně redukováné ateistickou cenzurou. Jejich interiéry jsou na mnoha místech zachovány, pokud nezískaly vlivem barbarských zásahů jinou nedůstojnou funkci (např. klášterní knihovna od Santiniho v Plasech, která byla přeměněna ve skladiště, potom v divadelní sál, a nakonec se kromě prostoru dochovalo jenom pár barokních knihovnických skříní). Interiéry zámecké a klášterní zachovávaly vždy požadavek klidu, nerušenosti, možnosti koncentrace a meditace. Protože se jednalo o knihovny v podstatě pro úzký okruh lidí, bývaly dobře řešeny z hlediska bezpečnosti i dostupnosti a přístupnosti, a tedy i autonomie čtenářů. O tom, že knihy byly vždy pečlivě stráženy, svědčí i jejich připoutávání k lavicím ve středověkých univerzitních knihovnách. Důležitou součástí knihoven byla estetická stránka a souvisela i se snahou o nejvyšší řemeslnou a uměleckou úroveň. Klášterní knihovny pravidelně mívaly i sakrální prvky, organicky zakomponované v celkovém kontextu klášterních komplexů.

I když moderní doba přinesla *ergonomii* – vědu o pracovním prostředí – již středověk dospěl k empirii o židlích a nábytku, pohodlném i nepohodlném (např. židle pro nezvané hosty).

Na co si však ani moderní věda nevzpomněla, byla zkušenost vedoucí k užívání *pulpitů*, dřevěných nakloněných ploch, chránících oči

2

Tradice úcty ke knize
(nástěnný obraz, synagoga Prostějov)

před mechanickým tlakem vnitřního očního prostředí při dlouhodobém pohledu dolů, a tím i před rychlou únavou, případně poškozením očí.

Tento problém částečně řeší *pulpitová* obrazovka notebooků, i když za cenu blízkého kontaktu s elektromagnetickým zářením. I účinná vzpomínka na pulpity, středověkou sofistikovanost preventivního charakteru, by mohla být pro tuto dobu užitečná.

Historické aspekty interiérů – shrnutí

- \ prostor
- \ klid, nerušenost
- \ možnost koncentrace, meditace
- \ dostupnost (princip regálů) a přístupnost (ochozy, galerie)
- \ samoobslužnost – autonomie uživatele
- \ estetika
- \ umělecká díla
- \ nadčasový charakter – nepodléhání pomíjivým módám
- \ uživatelsky přátelské a trvanlivé materiály – dřevo, kámen
- \ sakrální charakter
- \ ergonomické prvky

Novověké aspekty knihovních interiérů (do éry digitalizace)

Odlišnost novověké výstavby knihoven byla dána vývojem sekulární architektury a demokratizací přístupu ke knihám. Novým prvkem bylo zlidovění přístupu do knihoven, namnoze za cenu ztráty klidu, nerušenosti, možnosti koncentrace atd. Zvětšily se knižní fondy a autonomie čtenáře již byla limitována a nahrazována *obsluhou* profesionálních knihovníků. Architektonická úroveň a s ní související estetika byla většinou dána časovými, lokálními a ekonomickými aspekty.

Prvky ergonomie a psychologie prostředí byly rozvíjeny až s rozvojem relevantních oborů od počátku minulého století. Aspekty hygieny prostředí se začaly objevovat i koncem minulého století, nicméně čekají na svůj další výzkum v novém miléniu. Architektonická řešení často vznikala bez tzv. *pre-designu* – studie vznikající na základě diskuse vedené s knihovníky, což se v posledních letech u nás mění, ve světě trvá již

3

Historický interiér knihovny

(interiér knihovny v Drážďanech, zničené při bombardování 1945, obraz umístěn ve SLUB Drážďany)

delší dobu². U nás tvorba projektů a diskuse o *pre-designu* dosud čeká na jednání v *čtyřpartitě* – vyžadující kromě zadavatele, architekta a knihovníků také účast budoucích *uživatelů*. Diskuse v tomto čtyřstranném složení probíhají již po mnoho let v USA a ještě delší dobu ve Skandinávii³. Tím je možná prevence paradoxů – architektky i knihovníky oceňovaná díla jsou mnohdy pro uživatele doslova zdrojem úrazů a stresu⁴.

Přehled aspektů novověké architektury knihoven

- \ výstavba nových knihoven jako samostatných budov s město-
tvorným reprezentativním charakterem, později také adaptace
starých budov;

- \ začátek výstavby – jednání zadavatel-stavatel ev. architekt;
- \ rozvoj ohledu na zaměstnance knihoven – rozvoj psychologie práce, ergonomie;
- \ rozvoj nových stavebních technologií;
- \ rozvoj interiérových technologií;
- \ rozvoj osvětlovacích technologií;
- \ vzdalování zdrojů od uživatele – systém vyzvedávání ze skladů – zpomalující kontakt s uživatelem;
- \ rozvoj výzkumu o výstavbě knihoven – 40. léta 20. stol., USA;
- \ vývoj tvorby *pre-designu* – diskuse v *tripartitě*: zadavatel-architekt-knihovníci;
- \ vývoj k *čtyřpartitě* – diskuse *zadavatel-architekt-knihovníci-uživatelé*.

Současná doba a trendy

Nezbytné předpoklady pro vznik dobré knihovny formuloval zásadním způsobem prof. Masák ve své přednášce *Bariéry v nás*¹⁵ v rámci semináře *Knihovna a architektura 2003/ Knihovny bez bariér*, Olomouc, 2003. Na příkladu nejmodernějších knihoven a jejich kritickém hodnocení vytyčil posuzovací kritéria. V duchu van der Laana, autora opatství v holandském Vaalsu, postuluje jako nezbytné složky obsažené v architektonickém díle Nutné a Podstatné. Jako Nutné Masák zmiňuje devět posuzovacích kritérií dobré architektury:

- 1\ **městotvorné, urbanistické** kritérium (knihovna jako reprezentativní, město obohacující stavba, knihovna jako generátor společenského života, nutnost provázanosti stavby a okolí, vytváření přechodových zón);
- 2\ **sociologické** (knihovna jako prostředí pro vytváření sociálních kontaktů a posilování pospolitosti, doplňkové programy a zařízení);
- 3\ **ekologické** (energetické nároky použitých technologií stavění i provozu, údržba a obnova). Knihovna by měla inspirovat k formování úspornějšího životního stylu, k rozlišování hodnot trvalých a pomíjivých;

- 4\ **psychologické** (optimální prostředí, pohodlí, možnost soustředění, klid, zamezení hluku, osvětlení);
(Mnohé faktory jsou však rázu ergonomického a spadají do další kategorie požadavků fyziologických.)
- 5\ **fyziologické** (zde se zmiňuje kvalita vnitřního prostředí, snadná orientace, efektivní pohyb bez bariér uvnitř, možnost relaxace, ale i zdánlivé banality – jako snadná přístupnost záchodů, dostupnost prostor atd.);
- 6\ **estetické** (výtvarná kvalita exteriéru a interiéru, architektonický styl, míra poetičnosti, nabídka intenzivních prožitků);
- 7\ **provozní** (zásada nekonfliktního toku tří základních pohybů: 1) knih a informací, 2) zaměstnanců a 3) návštěvníků, dále svobodný

pohyb čtenářů, provozní a prostorová flexibilita, reflexe otázky pozdějšího rozšiřování);

8\ **technické** (problematika stavební, obvodové pláště, transparentnost, poruchy konstrukcí);

9\ **ekonomické** (investiční náklady, náklady na provoz a údržbu knihovny).

Komentář: Tato kritéria jsou významnou inventarizací a představují důležitou pomůcku pro jednání při projektování nových i posuzování stávajících knihoven. Nicméně autor sám na začátku článku implicitně zmiňuje ještě dva aspekty každé dobré architektury – *kreativní a spirituální: vytvářet životní prostředí a mravně povznášet* uživatele.

O tom, jak rychlý a nesnadno předvídatelný je vývoj estetiky i provozu knihoven, svědčí i donedávna dodržovaná pravoúhlá forma staveb a absence staveb organických nebo dekonstruktivistických: již v roce 2004 byl v americkém Seattlu zahájen provoz Centrální knihovny od holandského architekta Rema Koolhaase, jedenáctipodlažní budovy výrazně skulpturálního, dekonstruktivistického charakteru. Architektem vytvořený systém skladování knih zásadním způsobem ovlivnil i interiér knihovny – otevřený sklad prochází budovou vertikálně a je propojen mírně stoupající rampou, takže téměř veškeré knihy jsou bez pomoci schodišť a výtahů dostupné i pro staré lidi, handicapované a děti.

V této souvislosti nelze nezmínit tendence, které vedou k téměř absolutnímu **zpřístupnění celého knihovního fondu** (kromě vzácných tisků), a tedy k otevřeným skladům nebo aspoň jejich podstatné části. Také cesta knih uvnitř knihovny se čtenářům zprůhledňuje (např. viditelné dopravní pásy a jejich vyústění u výdejních pultů v Drážďanech), zmenšují se bariéry mezi knihovníky a čtenáři.

Další současnou tendencí je neustále rostoucí pronikání **informačních technologií**, které nejenom rozšiřují nabídku půjčovaných médií, ale ovlivňují a pozměňují provoz a řízení knihovny. Zvyšuje se počet druhů médií, se kterými se v knihovně pracuje – jak na straně knihovníků, tak na straně čtenářů – vizuální, zvukové a datové záznamy.

Pro reprodukci materiálů se kromě dnes už klasické technologie – počítače a xeroxu – zavádějí další formy reprodukční techniky, např. výkonné velkoplošné skenery a digitální fotoaparáty.

5

Digitalizace knihoven (vestibul knihovny FF Masarykovy univerzity v Brně)

Od konce 20. století tak nabývají na významu širší souvislosti fenoménu knihovna. Je to především problematika **biomedicínská**, související s vývojem technologií nejen v architektuře, ale hlavně v informatice, jejíž vedlejší účinky začínají být zkoumány medicínou a psychologií. Úhelným kamenem, který by měl charakterizovat optimální prostředí knihoven – míst studijních i pracovních, je termín **wellbeing**. Termín *wellbeing* se obtížně a snad nepřesně do češtiny překládá výrazem *pohoda* (v němčině *Wohlfahrt*) a opisuje je klíčová definice zdraví podle WHO – Světové zdravotnické organizace – **stav dokonalé pohody bio-psycho-sociální**. U nás se bohužel slovo *pohoda* stalo floskulí zejména mládeže a významově směřuje spíše do oblasti povrchního zařadění bez hlubší konotace. Jak jsou v otázce zdraví zkoumány složky bio-psycho-sociální, tak jsou tyto aspekty sledovány i ve výzkumu prostředí knihoven. Biologickou součástí tvoří nejenom oblast ergonomie, ale i otázky patřící do oblasti pracovního lékařství. To zkoumá mimo jiné, v souvislosti s knihovnami, vlivy prašného prostředí s evidentními následky – alergizací, chronickými onemocněními a respiračními nemocemi. Existují práce, které uvažují i o vlivu na nádorová onemocnění,

zejména patřící do oblasti ORL (ušní, nosní, krční lékařství). V poslední době jsou uvažovány, zatím některými ojedinělými pracemi, negativní vlivy počítačů, obrazovek a jiných zařízení produkujících elektromagnetické vlnění. Těmto otázkám se věnuje také **výzkum problematiky elektronických knihoven**⁶.

Samotná práce s knihou přinášela vždy zvýšenou zátěž očím, vždyť často atributem pracovníka s knihou jsou brýle. Nicméně daleko větší zatížení přináší práce s obrazovkou. Zde by bylo na místě se zmínit o prospěšnosti studia ještě nepříliš rozšířené oční rehabilitace, někdy nazývané oční jógou. **Z hlediska ergonomie a interiéru zde klíčovou roli hraje vytvoření kvalitních pracovních míst, jak pro práci s knihou, tak s počítačem, světelná harmonie, otázky osvětlení a barev.**

Současný knihovní interiér

Vzhledem k rozvoji informačních a stavebních technologií se současný knihovní interiér rychle vyvíjí a jen těžko odhadujeme, jaké změny se prosadí v blízké budoucnosti. Přesto od interiéru knihoven očekáváme i do budoucna určité nezaměnitelné, dá se říci *archetypální kvality*:

- \ prostor;
- \ světlo;
- \ ticho;
- \ klid;
- \ relaxaci.

Dostatečně dimenzovaný vnitřní **prostor a jeho správné členění** jsou hlavním předpokladem dobře fungující knihovny. Nezáleží na tom, zda se jedná o knihovnu velkou nebo malou, poměr *prázdného a plného* nesmí překročit určitou hranici ve prospěch *plného*, neboť za ní se prostor stává přeplněný, stísněný, chaotický, nepřehledný... Jednotlivé zóny – funkční části – by měly být jasně a logicky čitelné, čtenář by měl být přirozeně veden prostředím knihovny a jejími základními celky, aniž by musel složitě hledat, číst orientační tabule, ptát se. Charakter jednotlivých částí by měl architektonickými prostředky (členění prostoru, světlo, nábytek, barvy) vypovídat o tom, zda se jedná o prostředí studijní, komunikační, relaxační. Stejně tak cesta knih a knihovníků, spojení mezi zázemím, sklady a veřejnou částí by měly být ergonomické, účelné,

6

Vitráž (Městská knihovna v Opavě)

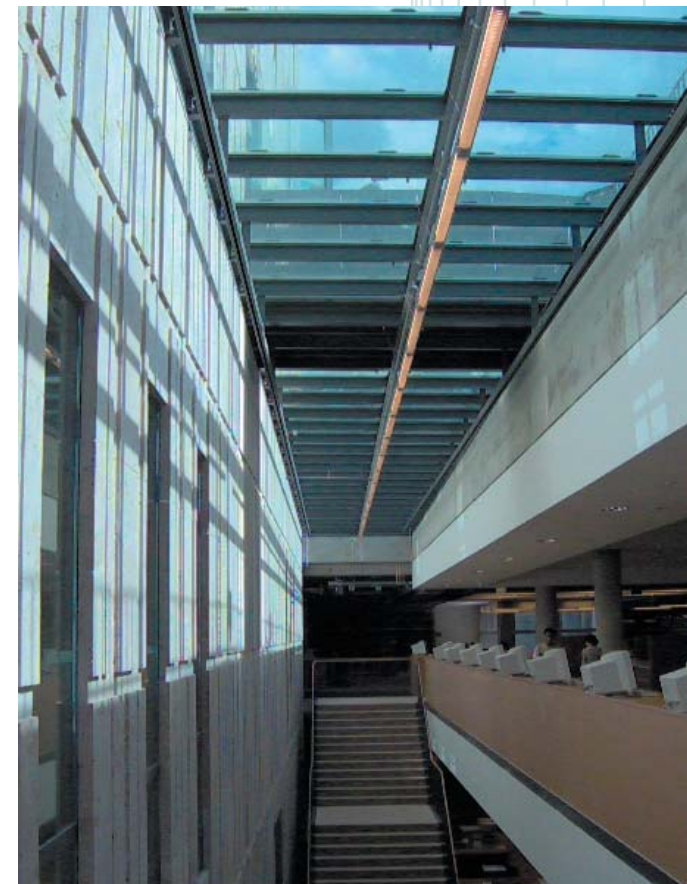
jasně definované. Vnitřní členění prostoru by mělo být provedeno v co nejvyšší míře flexibilně, pomocí zařizovacích prvků, aby umožňovalo pozdější změny a hlavně zvýšení kapacity. Hlavním cílem by mělo být dosažení integrity díla, spočívající v jednotě obsahu (knihovna) a jeho prostorového ztvárnění (prostor, struktura a světlo).

Práce se **světlem** je u knihoven stejně důležitá jako práce s prostorem. Nároky na různé druhy osvětlení a jejich

Fenomén světla

7

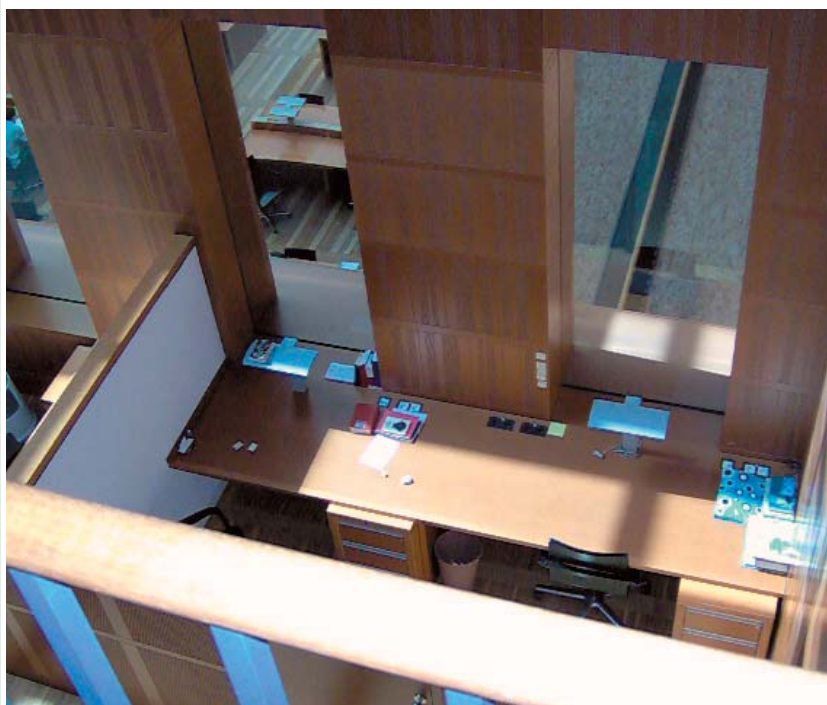
(schodiště a oddělení kartotéky, SLUB Dráždany)

intenzitu jsou zde zastoupeny v široké škále od požadavků čtenáře až po potřeby knih. V ideálním případě není světlo použito pouze účelově, ale pomáhá členit, modelovat a spoluvytvářet prostor.

V knihovnách kombinujeme denní a umělé světlo, vyhýbáme se ostrým kontrastům, které unavují oči, přímému dopadu slunečních paprsků, nerovnoměrnosti osvětlení a nežádoucím světelným efektům (reflexe, *rozbité* světlo). Zcela neomluvitelná je absence nastavitelných lokálních zdrojů světla na pracovních stolech.

Prostředí **ticha** nacházíme stále méně. *Akustický smog*, jak je někdy hluk nazýván, neustále vzrůstá, a i když se zdánlivě naše psychika tomuto jevu přizpůsobuje, naše tělo na hluk reaguje jako na jinou dlouhodobě působící stresovou zátěž – snižující se imunitou a následně vznikem nemocí. Do knihoven ticho našťastí tradičně patří, je nezbytnou

podmínkou pro soustředění, studium, meditaci i relaxaci. Bylo by vhodné více usilovat o jeho vytvoření a stabilizaci, především výběrem akusticky tlumících materiálů na konstrukce, podlahy, obklady... a také oddělením těch provozních částí, kde naopak předpokládáme mezilidskou komunikaci (informační místa a oddělení s internetem, místa pro občerstvení, automaty a telefony, diskusní, konferenční a výstavní prostory, dětská oddělení, relaxační místa pro větší počet osob aj.).

Říká se, že největším luxusem současné doby je *pomalý pohyb v tichu*. O tichu jsme hovořili, **klid** je dalším aspektem, který v knihovnách hledáme. Nejedná se tady jenom o absenci zvuků, klid vyjadřuje možnosti soustředění a kontemplace – *souznění s prostředím*.

Klid může být narušen nejen akustickými, ale i vizuálními ruchy, např. přemírou různorodých nepříjemných vjemů, barevnou a materiálovou disharmonií, různými *rozčilujícími* podněty, které mohou působit i podprahově. Proto je třeba volit s rozmyslem všechny zařizovací předměty a interiérové doplňky (množství a různorodost nábytku, obrazy, plakáty, koberce, textilie a jejich vzory). Každý obraz, dekorace by měly mít svůj smysl a místo a měly by mít spíše obecnou, univerzální výpověď než soukromý charakter.

Každá knihovna by měla nabídnout možnosti **relaxace**, uvolnění. Ve velkých knihovnách,

Fenomén ticha
(individuální studovna SLUB Drážďany)

9 Klid a relaxace
(prostor mezi budovami SLUB Drážďany)

kde se předpokládá několikahodinové studium, je to obzvlášť nezbytné: prostory pro relaxaci mohou navazovat přímo na studovnu a mohou být diferencované, např. prostor s tlumeným světlem vybavený nábytkem, který umožňuje odpočinek vleže v kombinaci s možností vyjít na čerstvý vzduch, do zeleně a slunečního světla (např. na střechní knihovny). Možnost odpočinku venku je důležitou kompenzací sezení v uzavřených prostorech. Relaxačním prostorem je i kavárna, optimálně s návazností na venkovní prostory. U menších knihoven, kde nemáme dostatek prostoru pro oddělené relaxační zóny, můžeme umístit aspoň pohodlný nábytek a třeba využít plochu střechní nebo přilehlé venkovní prostory.

Prostor, ticho, světlo, klid a možnosti relaxace jsou, jak jsme již zmínili, kvality ve vztahu ke knihovnám téměř věčné – *archetypální*. Vznikají v samotném **projektu stavby** a míra jejich naplnění závisí do jisté míry na vůli a vizích zadavatele a architekta. O dalších hodnotách, jako jsou kvalitní a ergonomicky správně navržený nábytek a jeho rozmístění, příjemné materiály a barvy, přehledný informační systém, které bezprostředně ovlivňují naše prožívání knihovny, se rozhoduje později, **v projektu interiéru**. U nových staveb se provádí v závěru projektové přípravy, u rekonstrukcí samostatně a měl by obsahovat:

- \ dispoziční řešení (rozmístění nábytku ve všech místnostech);
- \ výkresy jednotlivých částí mobiliáře včetně detailů;
- \ barevné a materiálové řešení;
- \ návrh informačního systému;
- \ počty a druhy mobiliáře a počty v místnostech;
- \ specifikaci standardu kvality;
- \ rozpočet.

Úspěch **realizace interiéru** spočívá ve výběru solidních dodavatelských firem a v kvalitní práci řemeslníků při vytrvalém a důsledném autorském dozoru a trpělivosti zadavatele.

Jednotlivé části knihovny, požadavky (zhodnocení třinácti moravských knihoven)

Byla jsem požádána, abych na základě zaslaných fotografií zhodnotila interiéry třinácti moravských knihoven. Pro lepší srovnání a snad i pro

zachování anonymity v případě některých negativních příkladů jsem se rozhodla neprezentovat jednotlivé knihovny jako celky, ale prostřednictvím zaslaných fotografií ukázat důležité části knihovny obecně. (Fotodokumentace byla pořízena v těchto knihovnách: **Brno** – Ústřední knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, **Bruntál** – muzejní knihovna na hradě, **Hodonín** – Městská knihovna, **Krnov** – Městská knihovna, **Kroměříž** – Knihovna Kroměřížska, **Olomouc** – Městská knihovna, **Olomouc** – Knihovna Univerzity Palackého, **Opava** – Městská knihovna, **Opava** – Ústřední knihovna Slezské univerzity, **Prostějov** – Městská knihovna, **Šternberk** – Městská knihovna, **Uherské Hradiště** – Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana, **Uničov** – Městská knihovna.)

Vstupní prostor je veřejnou pozvánkou do knihovny. Obecně se posuzované knihovny projevovaly navenek až příliš skromně, s málo viditelným označením a absencí dalších důležitých atributů (např. informace pro čtenáře, poutač, lavičky, stání pro kola aj.). Je třeba si uvědomit, že prostředí knihovny začíná již venku, před hlavním vchodem. Knihovna by měla mít kultivující vliv na *bezprostřední okolí*. Především estetickými, ale také ekologickými prostředky (výběrem materiálů, zacházením se zelení, vodou, odpadem, energiemi, vedením přístupových cest a orientačním systémem podporujícím chodce a cyklisty). Vstupní prostor může např. obsahovat:

- \ **poutač**, který upozorňuje na budovu knihovny a usnadňuje orientaci příchozím nebo přijíždějícím;
- \ **informační tabuli** (adresa, kontakt, provozní doba, služby);

10

Poutač a hodiny

(příjezdová komunikace SLUB Drážďany)

Místo pro kola (vstupní prostor SLUB Drážďany)

vnitřním prostředím. Proto by měl být dostatečně dimenzovaný a účelně zařízený. Na příkladech knihoven byl vestibul většinou prostorově i vybavením dobře koncipován u novostaveb, u adaptací je vidět mnohdy problém s nedostatkem prostoru, absence skříňkových šaten, nevhodnost

Vestibul je přechodovou zónou mezi rušným vnějším a klidným informálních pultů (tvar, velikost).

- \ **Šatny:** Jednoznačným trendem jsou skříňkové šatny, které by měly být umístěny co nejbližší u vstupu, v dostatečném počtu. Skříňky by měly mít různé velikosti, neboť např. studenti přicházejí s objemnými batohy atd.;
- \ **informační pult:** měl by být umístěn před detekční bránou, aby nebyli odrazováni např. zájemci o členství;

12 Schránka pro připomínky (SLUB Drážďany)

- \ **telefon;**
- \ **několik počítačů s internetem;**
- \ **občerstvení, kavárna;**
- \ **toalety.**

Katalogy jsou umísťovány jednak centrálně, jednak v dalších specializovaných odděleních a volně přístupných skladech (velké knihovny). Stále více čtenářů dává přednost vyhledávání v digitálním katalogu, mělo by se tedy pamatovat na dostatečný počet míst u počítačů.

Volný výběr v co největší míře je dalším současným trendem. Z hlediska interiéru to znamená kultivované řešení **skladových prostor**, což ale může být splněno při zachování *charakteru skladu*, jak tomu je např. v drážďanské SLUB (otevřené stropy bez podhledů s viditelným potrubím vzduchotechniky, nezakryté stavební konstrukce v materiálově čistém provedení).

Studovna by měla být energetickým jádrem knihovny, hlavním a nejdůležitějším prostorem, místem ticha a koncentrace. Viděli jsme několik pěkných příkladů, především tam, kde studovna je samostatným prostorem. V menších knihovnách jsou snahy aspoň vyčlenit **studijní místa** v rámci celkového provozu – potom je důležité jejich umístění (stranou od vstupu, komunikací, schodišť), orientace (osvětlení, výhled do zeleně), kvalitní židle a stůl s lokálním nastavitelným osvětlením a dobrými ergonomickými parametry. Velmi oceňovanou službou (především ve velkých knihovnách) jsou **individuální studovny** – větší

13 Informační systém (SLUB Drážďany)

Velká studovna (SLUB Drážďany)

14

uzamykatelné boxy, většinou bez stropu – kontrolovatelné z horních pater (např. v drážďanské SLUB).

Speciální oddělení vyžadují speciální podmínky:

\ **Audio-vizuální oddělení** by mělo zaručovat nerušenost posluchače-diváka (pohledové a akustické odclonění místa), komfort a relaxaci (křeslo, nižší stolek, tlumnější světlo).

\ **Internet, počítačová pracoviště** by měly být v ideálním případě umístěny v samostatných místnostech kvůli akumulaci elektromagnetického záření, s jednotlivými místy odcloněnými ze stran. Neumísťovat počítače proti oknu – zvýšený světelný kontrast velmi namáhá oči, důležitá je správná ergonomie pracovního místa.

\ **Dětské oddělení** vyžaduje speciální nábytek přizpůsobený měřítku dítěte, prostor pro relaxaci a odpočinek hrou, svěží barevné řešení a doplňky (obrázky, loutky). Prostředí by mělo podporovat fantazii a kreativitu dítěte, proto bychom měli zvažovat přítomnost televize (videa) a pořádat programy podporující čtení obecně – např. autorské čtení nových knížek, při kterém děti kreslí a malují.

\ **Oddělení pro adolescenty** nebývá v našich knihovnách speciálně odlišeno, přitom vnímání a potřeby této skupiny uživatelů se určitě liší od dětí i dospělých čtenářů. V oblasti interiéru by se např. mohlo projevit odvážnějšími barvami, dynamičtějším designem nábytku a kromě možnosti čtení také dostatkem místa pro práci s dalšími médii.

Relaxační prostory se na posuzovaných fotografiích objevily v pěkné různorodosti a bylo vidět, že knihovníci i architekti na ně myslí: od velice skromných

Internet

15

(Knihovna Univerzity Palackého v Olomouci)

Dětské relaxatorium (Městská knihovna Krnov)

16

Okno do pohádek

(dětské oddělení Městské knihovny v Opavě)

17

zákoutí se stolkem a křesly u automatu na kávu, vzniklých zřejmě dobrou vůlí knihovníků, přes evidentně architektem navržené barevně vyladěné prostory s relaxačním nábytkem, zelení a někde dokonce i vodou až po příjemně vyhlížející střešní terasu.

Konferenční sály, výstavní prostory rozšiřují aktivity především větších knihoven, podmínkou dobrého fungování je dostatečné zázemí. U menších knihoven se dají k příležitostným výstavám využít vestibuly, chodby, relaxační prostory, dětská oddělení.

Prostory pro knihovníky – kanceláře, zázemí jsou zvláště v knihovnách vzniklých adaptací nebo rekonstrukcí často bolestivým místem: o co víc prostoru bylo poskytnuto čtenářům, o to míň se ho dostalo knihovníkům. Z příložených záběrů je zřejmé, že organizace takových miniprotorů záleží zcela na osobní iniciativě a invenci knihovníků. U nových knihoven je situace optimističtější.

18 Prostor pro kávu i umění (SLUB Drážďany)

Fontána – řešení problému nedostatku negativních iontů
(Městská knihovna v Kroměříži)

knihovny a kvalitou vybavení. Na příkladech negativních jsme viděli ne příliš kvalitní nábytek seskládaný z nejrůznějších míst, který měl svá nejlepší léta už dávno za sebou. Pokud nemáme možnost výměny, můžeme se pokusit aspoň o vylepšení opravou konstrukce, novým nátěrem, barevným čalouněním. Pokud pořizujeme nový nábytek, kvalitní materiál a pevnost (snad i určitá míra robustnosti zvláště u židlí a stolů) by měly zaručovat nezbytnou odolnost a trvanlivost. Pulty informační, výdejní atd. by měly mít správně zvolenou výšku – jak pro knihovníky, tak pro čtenáře, a to i handicapované, a neměly by vytvářet komunikační bariéru mezi oběma stranami. Regály se dnes už objevují v nejrůznějších materiálech a stupních odlehčení: klasické dřevěné – masivní nebo dýhované, kovové i ze skla. Důležitá je dosažitelnost horních polic, detail uchycení pro informace o obsahu regálu na bočních stranách. Obecnou zásadou při zařizování knihovny nábytkem by mělo být *nepřeplňovat prostor*.

Podlahy by měly vlastnostmi použitého materiálu vypovídat o funkci prostoru: pro přechodové zóny mezi vnějším a vnitřním prostředím (vestibul, šatny) je ideální z hlediska vysoké zátěže a náročnosti údržby kámen, v prostorách, kde požadujeme ticho, volíme akusticky tlumící materiály, např. kvalitní zátěžové koberce, přírodní linoleum.

Barevné řešení se výrazněji projevilo u nových nebo architektem rekonstruovaných knihoven, kde byly v souladu (nebo záměrném kontrastu) např. přirozené neutrální barvy materiálů (beton, dřevo, kov) s živými barvami podlahy (koberec, linoleum) a nábytku (např. pulty). Obecně byly hodnocené interiéry spíše nebarevné, což v některých případech vedlo až k *unavenému* vzhledu prostředí. Barvy v interiérech

Výstavní vitrína (SLUB Drážďany)

20

nepoužíváme samoučelně a nahodile, ale pokud možno v jednotném barevném konceptu a s jasným záměrem – např. barevně odlišit jednotlivé části pro lepší orientaci nebo opticky korigovat nedostatky prostoru (u adaptací). Přitom je nutné mít na zřeteli psychologické působení jednotlivých barev.

Zeleň se v posuzovaných knihovnách objevovala spíše sporadicky. Důvodem je zřejmě nutná péče a možná i zdánlivá nesnadnost výběru vhodných druhů podle světelných a tepelných podmínek. Na druhou stranu živá zeleň má kromě psychologických účinků významné regenerační působení, což dokládá zjištění americké kosmické agentury z 80. let o tom, že *Scindapsus*, *Chlorophytum*, *Hedera*, *Spathiphyllum*, *Chrysanthemum* a *Aloe* velmi účinně odstraňují znečišťující látky z ovzduší¹⁷. Z hlediska interiéru by rostliny měly být v souladu s okolím

Relaxace v zeleni (SLUB Drážďany)

21

– velké rostliny s výraznou stavbou umísťujeme do prostoru jako solitéry, kde mohou v seskupení plnit i funkci optické clony, menší rostliny patří na okenní parapety nebo nábytek.

Informační systém vede uživatele prostředím knihovny. Navrhuje se v rámci projektu interiéru. Měl by mít jednotnou koncepci a vytvářet

skutečný vizuální systém s kvalitní a srozumitelnou grafikou. Na příkladech z posuzovaných knihoven jsme viděli vývěsky s nejrůznějšími zákazy, příkazy a doporučeními, které spíš návštěvníka odradí nebo je nebere na vědomí. Bylo tu i několik zdařilých ukázek v decentním provedení. O tom, že informační systém může poznamenat v dobrém slova smyslu interiér mnohem markantněji, jsme viděli na ukázkách Central Library v Seattlu, kde se informační grafika stala součástí designu nábytku (např. pulty s označením jednotlivých sekcí) a výrazná barevnost pomáhala orientaci v prostředí.

Závěr

Informační a technologické revoluce přinášejí množství nových možností. Současné sugerují dojem o jednoznačném a jednostranném vývojovém trendu: dominantní digitalizaci a virtualizaci komunikace, kultury a života vůbec. Nicméně vše *pro* má svá *kontra* – jak nás poučuje Tomáš Akvinský, hegelovská *teze* vyvolává *antiteze* a podle C. G. Junga každý *fenomén*, zejména duševní, hledá rovnováhu se svým *antipodem*. Proto není divné, že současný Jaspersův *Zeitgeist* – *duch času* obsahuje jednak virtualizační aspekt kultury, ale zároveň mnohdy intenzivní, abreaktivní hledání protipólu. Digitalizační osamocení jedince vyúsťuje v touhu po živé komunikaci.

V době, kdy práce a studium se přemísťují k domácím obrazovkám, lidé tím usilovněji vyhledávají společenské akce, kulturní a zábavné.

Extrémním případem je právě příklad *technařů* – jak často s oblibou o nich píše jejich obdivovatelé – *lidí od počítačů*, kteří vyhledávají rituální třeštění ne nepodobné orgastickým davovým psychózám v pohanské historii.

Kultura má své jméno od *kultivace*, *pěstování*, *šlechtění*. Pro vznik kultury byla zásadní edukace: jejími prostředky byl živý styk s učitelem – předávání jeho kvalit a duchovní energie, druhým prostředkem byla kniha. Tento princip je téměř archetypálního charakteru a nelze ho digitalizovat, obojí pak ztrácí to hlavní – autentičnost.

Filozof Gardavský uvažoval o tom, že v moderním světě v masovém měřítku převzal roli náboženství sport, v lepším případě moderní umění.

Spirituální dimenze, která odlišuje člověka od ostatních živočichů, jako by se vytrácela. I moderní medicíně trvalo až téměř do nového milénia, než znovu objevila spiritualitu jako součást zdraví – stav nejen bio-psycho-sociální pohody.

Role moderní knihovny může být v ideálním případě hledáním harmonie mezi vývojem současného světa, zosobněným vývojem technologií, a zároveň místem poskytujícím archetypální kvality: **edukaci, kulturu a spiritualitu**. Směřování k ideálu je často konfrontováno s realitou dosti vzdálenou ideálu. Nicméně velké projekty knihoven jsou diskutovány čím dál demokratičtěji a snad i u nás přijde doba, kdy do tvorby *pre-designu* budou přizváni i uživatelé – čtenáři, studenti.

Nové projekty by neměly být pouze příležitostí pro exhibice archi-

tektů nebo místy, které si pochvalují zaměstnanci, ale je nedůstojné nebo stresující či nebezpečné pro uživatele, třeba handicapované.

Měly by být nejenom místy pro individuální aktivity, ale sloužit širší veřejnosti v oblasti kultury a umění.

Malé knihovny jsou v rukou samotných knihovníků, jejich kreativity. Stálo by za úvahu místní politické reprezentace, pokusit se obnovit síť místních knihoven, v jejichž systematičnosti jsme snad měli světový primát. S neblahou fascinací digitalizace přišel další fenomén – rušení rodinných knihoven a mizení krásných českých knih v makulatuře.

Mohou zde něco pomoci knihovny – osvětou, prostorami?

A závěrem ještě jeden aspekt: v současné době mohutných reklam na cokoli jsou oznámení o aktivitách mnohých knihoven víc než skromná.

Jsou lidé, kteří strávili svá studijní léta na druhé směně v univerzitních knihovnách, jsou akademičtí vzdělanci, kteří tam nikdy nebyli.

Přitom je tak jednoduché pozvat do knihovny na exkurze i studenty, školáky, důchodce, nebo handicapované.

Knihovny lze optimálně navrhovat nebo rekonstruovat na základě odborných zkušeností architektů, knihovníků a přání zadavatelů, ale i uživatelů – široké populace.

Knihovna, i ta nejmenší by mohla být místem komunikace, rozptýlení i koncentrace, poučení i povznesení – i místem pro pořádání přednášek, výstav, koncertů. Jde o využití kultivačního, zušlechťujícího potenciálu, který má každá knihovna. K tomu je nutno využít individuální kreativity a mezioborové spolupráce.

Nejmladší návštěvníci – budoucnost knihoven (*Městská knihovna v Krnově*)

22

Poznámky

¹¹ Historie výzkumu výstavby knihoven
K. Lucker z Massachusetts Institute of Technology publikoval v roce 1994 článek o vývoji výzkumu výstavby knihoven. Uvádí, že výzkum výstavby knihoven byl

zahájen koncem 40. let minulého století. Výzkum se od počátku týkal plánování výstavby knihoven a vedl ke spolupráci knihovníků a architektů. Řešila se problematika flexibility designu v závislosti na vývoji technologií a až do doby

nástupu digitální revoluce byl výzkum zaměřen na tištěné, poněkud více knižní médium. Byly zpracovávány aspekty zdravotní, ekonomické a edukační. Tato éra byla pojmenována podle Luckera »oslavou knihy«.

Reference: Comput. Methods Program Biomed., 1994, Sept, 4, 3–4, 155–60, The evolution of research library buildings

Adresa: Massachusetts Instit. of Technology, MIT Libraries, Cambridge 02139

- ¹² Přeměny funkce knihoven a plánování výstavby
S. Crawford a B. Halbrook z Washingtonské univerzity na příkladě výstavby knihoven a Biomedicínského komunikačního centra Washingtonské univerzity ilustrují vliv nových technologií na plánování: plánování trvalo sedm let od konce 70. let do roku 1983 a bylo ovlivněno vývojem nových technologií. Projekt bral v úvahu další funkce knihovny:
1) vytvoření prostoru pro vlastní výzkum návštěvníků s možností uspořádávat data a materiály na elektronické síti, 2) analyzovat a vyhodnocovat informace (poskytnutím analytických a statistických softwarů), 3) poskytnutí možností pro vytváření vlastních publikací.
Reference: Bull. Med. Assoc. 1900 Jul, 78, 3, 283–92
Adresa: Washington Univ., School of Medic., Library, St. Louis, Missouri 63110
- ¹³ Nové pracovní týmy při plánování knihoven
L. Ludwig a S. Star z Loyola University v Illinois se v roce 2005 zmiňují o potřebě konsensu expertů pro budoucí vývoj knihoven a považují za rozhodující vytvoření diskusních panelů pro pracovníky knihoven, stavební konzultanty, architekty a pracovníky z oblasti informačních technologií.
Reference: Library as place of delphi study. J. Med. Assoc. 2005 Jul, 93, 3, 315–26
Adresa: Stritch School of Medic. Loyola Univ., 2160 South First Aven. Maywood, Illinois 60153
Komentář: Ze Skandinávie jsou známy také příklady přípravy projektů veřejných institucí za daleko širší účasti. Přibíráním zástupců, uživatelů a zaměstnanců (doslova od vrátného po ředitele) autoři získávají větší škálu podnětů pro vznikající projekt.
- ¹⁴ viz Presová, S.; Škyřík, P.: Kritické připomínky studentů k nové knihovně (FF MU v Brně).
Sborník Knihovna a architektura 2003/ Knihovny bez bariér, Praha 2003, s. 52–54

¹⁵ Masák, M.: Bariéry v nás (kritický pohled architekta). Sborník Knihovna a architektura 2003/ Knihovny bez bariér, Praha 2003, s. 29–37

¹⁶ Výzkum problematiky elektronických knihoven
Thibodeau a Melamut z knihovny lékařského centra Duke University ze severní Karoliny publikovali v roce 1995 článek o nových problémech vznikajících při zvýšené práci s elektronickými médii v knihovnách. Na základě rešerší zdravotních výzkumů inventarizovali novou zdravotní problematiku, která zahrnovala diagnózy *stresu, poruch z kumulativních traumat, únavové syndromy*. Autoři zdůrazňovali, že pro řešení těchto poměrně závažných potíží je nutno dbát na řešení základní ergonomie pracovního prostředí a věnovat pozornost speciálnímu designu pro pracoviště s počítači. Jako důležité viděli autoři speciální trénink pro pracovníky elektronických pracovišť.
Reference: Thibodeau PL, Melamut SJ, Ergonomics on the electronic library., Bull. Med. Lib. Assoc. 1995, Jul, 83, 3, 322–9
Adresa: Medic. Ctr. Library, Duke Univ., Durham, N. Carolina, 27710, USA
Komentář: Uvedená práce neidentifikovala veškerou zdravotní problematiku, která je spojena s prací u počítačů a jiných elektronických zařízení. Zejména v novém miléniu se objevuje čím dál více prací o negativních vlivech přístrojů produkujících elektromagnetické záření, zvláště varující jsou epidemiologické studie o rizicích nádorových onemocnění, ale tato oblast je věcí dalšího výzkumu.

¹⁷ Hessayon D.G., The House Plant Expert, Transworld Publishers Ltd., London 1994, česky: Pokojové rostliny, nakl. BETA, Praha-Plzeň, 1996, ISBN 80-86029-04-2

Poznámka na závěr:

V poslední době se znovu objevují práce o vlivu negativních iontů. Měření provedené v Praze našlo jejich výrazný úbytek v hlavním městě – i nejvíce přírodní oblasti mají nanejvýš zlomek minima žádané hygienické normy. Interiéry, zejména s počítači, mají až setinu minimální hodnoty. Řešení znali už v antice, fontány osvěžující vzduch jsou řešením i dnes.

fotografie

Michaela Brožová (1–4, 7–14, 18, 20, 21)

Dana Lošťáková (5, 6, 15–17, 19, 22)

The image features a light beige background with a subtle gradient. On the left side, there is a series of thin, vertical white lines of varying heights. A large, bold, black number '2' is positioned on the left side, partially overlapping the vertical lines. The top-left corner is marked by a dark green line, and the bottom-right corner is marked by a dark green line, creating a sense of depth and perspective.

2

institute se zviditelňuje

nová Ústřední knihovna města Vídně

Alfred Pfoser

Nápadná budova ve tvaru lodě, s obrovským vnějším schodištěm, která je viditelná daleko z Gürtlu (vnější okruh Vídně) – to je nová Ústřední knihovna města Vídně. Její slavnostní otevření se uskutečnilo 7. dubna 2003. Každodenně se ukazuje, že obyvatelé Vídně ji přijali za vlastní. Do knihovny přijde průměrně 3 000 návštěvníků denně. Kolem 10 000 se jich nechalo provést. A zájem neklesá, naopak stále mírně stoupá. K 54 000 přihlášených čtenářů (údaj z období od 8. dubna 2003 do 31. prosince 2004) denně přibude přes 100 nových. Ústřední knihovna tak zjevně slouží existujícímu, ale v Rakousku dosud vzdělávací politikou podceňovanému přání – přání velké, lehce přístupné, všeobecně zaměřené knihovny s velkým volným výběrem, snadnými, cenově přijatelnými možnostmi výpůjčky, se skvělou pracovní atmosférou a mnoha multimédií. Výborné zábavné akce, filmové programy, vzdělávací akce a malé výstavy činí z ústřední vídeňské knihovny kulturní a vzdělávací centrum, které nabádá k učení a kde se propojuje vzdělávání profesní se soukromým. Uznání a zájem vyjadřují i kolegové knihovníci z celé Evropy. V lednu 2004 získala Ústřední knihovna města Vídně v belgickém Leuvenu ocenění »Landmark Libraries Award«.

Tato budova je přitom provokací pro všechny projektanty. Prostory ústřední knihovny na vídeňském Gürtlu můžeme definovat jako »paradoxní zásah« do veřejného prostoru. Knihovny bývají obvykle stavěny

v parcích nebo na málo rušných ulicích a náměstích, mají odpovídající vstup v podobě malého prostoru, jsou situovány do centra města. Taková by byla i ústřední knihovna, kdyby byla umístěna např. v MuseumsQuartier (muzejní čtvrť v centru Vídně, jeden z deseti největších kulturních areálů na světě, na ploše 60 000 m² je zde řada muzeí, ale i pro Vídeň tolik typických kaváren a restaurací). Umístění ústřední knihovny na Gürtlu všechno shora uvedené

popírá. Na Gürtlu dominují auta, tramvaje a metro. Vládne zde ruch velkoměsta se čtvrtí »červených luceren« a drogovou scénou. Je to protiklad k maloměstskému vkusu vnitřního města. Je to přesně to místo, kterého se tradiční knihovna obává, kde ale současně může realizovat své nejstarší poslání: vzdělávat, zprostředkovávat kulturu a vzdělání

uprostřed tísně moderní doby. Veřejná knihovna, často zraku ukrytá, je na vídeňském Gürtlu monumentálně a obdivuhodně viditelná, a to je neocenitelné plus.

Vyhledatelnosti a dostupnosti bylo dosaženo. Nová ústřední knihovna přitahuje mnoho cílových skupin, na které dosud nedosáhla. Instituce pro střední vrstvy je konfrontována s různorodostí velkoměsta a pokouší se především s různými stavy spolupůsobit. Jejím filozofií je, aby vždy existoval důvod navštívit a využít ústřední knihovnu. Naše knihovna

je stejnou měrou odrazovým můstkem pro žáky a studenty jako pro dorůstající generaci tureckých imigrantů, pro spěchající pracující, kteří se chtějí rychle porozhlédnout, pro děti, které zde tráví odpoledne s rodiči, pro vášnivé čtenáře románů s vytříbeným vkusem, stejně jako pro techniky – experty, kteří chtějí za pomoci nejnovějšího slovníku výpočetní techniky vyřešit určitý problém. Mladí zde najdou podklady pro hledání práce a orientaci v profesním životě. Začátečníci jsou vítáni stejně jako specialisté. Akce »Ústřední knihovna pro seniory« (s prohlídkami, školeními) by měla oslovit především generaci nad 50 let. Ústřední knihovna spojuje staré vědění s moderními produkty a je připravena přizpůsobit se budoucímu požadavku využívání médií a získávání informací. Zabývá se stále novými podněty pro jednotlivce i skupiny.

Knihovny města Vídně vložily mnoho úsilí, úvah i finančních prostředků do výstavby, aby tradiční knihovny »opěrný systém« byl obohacen o nové a atraktivní prvky (výuka jazyků, povolání – kariéra, přírodní vědy, výpočetní technika). Vyvinuli jsme nesmírné úsilí, abychom čtenářům nabídli nejaktuálnější knihy a média, celé vědění od antiky až po dnešní dobu. Permanentně vypůjčeno je 45 % fondu a dotazy mezi uživateli ukazují, že Vídeňanky a Vídeňané se již naučili, že ústřední

knihovna nabízí obrovské bohatství, rozmanité možnosti a řadu aktivit. Ze vzkazů na naší webové stránce je patrné, že po návštěvě Ústřední vídeňské knihovny zůstali mnozí uživatelé v údivu. Každému se dostane profesionální pomoci, s každým je zacházeno se stejným respektem. Dobré veřejné knihovny jsou znakem aplikované demokracie a rovnosti příležitostí.

Velké vnější schodiště je právě tak silným jako geniálním symbolem veřejné knihovny, poukazuje důsledně na její otevřenost, svým charakterem zve k návštěvě, značí schůdnost i přístupnost a stojí zde jako příslib toho, že cesta nahoru vede přes vzdělání a osvětu. Ústřední knihovna působí již napoprvé ušlechtilé, podněcuje zvědavost, lahodí vizuálně a nabízí přehled mnoha způsobů. Upisuje se stoprocentně

filozofii otevřenosti, jak se ukazuje i uvnitř stanice metra pod knihovnou. Eskalátor láká náhodné kolemjdoucí stejně jako průvod obvyklých a pevně rozhodnutých uživatelů knihovny z veřejného prostoru do dobrodružství knihovny. Foyer knihovny zve k návštěvě svými časopiseckými zónami a výstavními plochami jako hotelová hala, současně má ale funkci »nádraží« – přijímá kolemjdoucí s různými cíli a zase je propouští, současně tvoří s internetovou galerií a výstavním sálem v patře pulsující »tržiště« knihovny, tzv. »open access area«, které je často otevřené i tehdy, když je knižní a mediální fond dávno uzavřen.

Protáhlá budova se ukazuje se svými četnými výklenky, podpořena rafinovaným osvětlením, jako příjemné místo k pobytu. Čilý ruch ve foyer s prostory pro vracení výpůjček se rychle ztrácí uvnitř knihovny. Do dálky protažená parcela není pro velkou knihovnu právě výhodná, ale díky promyšlenému vnitřnímu uspořádání se podařilo vytvořit jednotlivé zóny s přehledem a rozvinout promyšleně dílčí funkce knihovny do souvislé struktury. Uvnitř knihovny existují tiché sektory jako např. filozofický koutek, oblast s výpočetní technikou na vysoké úrovni nebo centrum klasické hudby, ve kterých vládne koncentrovaná pracovní atmosféra jako v klasické klášterní knihovně. V dětském mediálním centru Kirango, stejně jako v zóně pro populární hudbu a film, je dění již živější. Ale i zde existují zákoutí a prostory k úniku. Rozmanitost prostoru se pojí s různorodostí vědních oblastí a pomáhá transformovat knihovnu v místně reálný prostor pro získávání vědomostí a trávení volného času.

Při nahlížení do uživatelských statistik bylo vedení knihovny překvapeno jednou věcí: oproti staré centrální budově na ulici Skodagasse je spektrum uživatelů starší. V nové budově na Gürtlu je jen 83 % uživatelů mladších 40 let, v původní budově to bylo ještě 85 %. Původní budova knihovny byla situována do čtvrti Josefov, kde je univerzitní čtvrt s mnoha studentskými kolejemi, a to se odrazilo na profilu uživatelů. Nová poloha knihovny a přímé napojení na metro přenáší knihovnu v rámci virtuálního plánu

města, stejně jako v reálné dosažitelnosti blíže v rámci celé Vídně, všech okrsků a přivádí do knihovny více uživatelů z dosud málo zastoupených věkových skupin. Současně vzrostl počet uživatelů ve věkové skupině

14 až 18 let, mladší věkové kategorie dominují zejména v místech před vlastním výpůjčním prostorem. Působí zde prostředí, dospívající druhá a třetí generace bývalých imigrantů se tlačí překvapivě vehementně do ústřední knihovny, k údivu mnoha sociálních pracovníků. Tyto děti u nás nacházejí zábavu, jsou velmi fascinovány především možnostmi, které poskytují multimédia, a využívají bohatství audiovizuálních médií.

I z hlediska organizace se jedná o velkou výzvu, neboť v období od 8. dubna 2003 do 31. prosince 2004 bylo realizováno a vráceno 2,8 milionů výpůjček.

Každý rok se na jednotlivých pobočkách zpracuje a pošle dál kolem 500 000 médií.

Každý rok je nově získáno do fondu knihovny asi 30 000 knih a médií.

Od doby otevření Ústřední knihovny města Vídně je potěšitelný také vývoj sítě knihovnických poboček. Ústřední knihovna pomohla svým enormním vnějším působením pozvednout bilanci v jednotlivých pobočkách: došlo ke zvýšení počtu výpůjček o 15 %. Obyvatelé Vídně objevili, jak skvělá síť je jim v Ústřední knihovně i jednotlivých pobočkách k dispozici. Uživatelé mohou z domova prostřednictvím internetu vyhledat 1,7 milionu knih a médií a předobjednat si je. Výpůjčka a vrácení dokumentu nemusí proběhnout v téže knihovně, což je umožněno »kruhovým výpůjčním systémem«. Nejen Vídeňané hledající »správnou knihovnu«, ale i knihy a média ve městě se staly mobilními.

fotografie: Archiv Ústřední knihovny města Vídně

Národní technická knihovna – vize interiéru významné veřejné budovy 21. st.

Prostupnost. Koncentrace. Záření. Síť. Kontext.

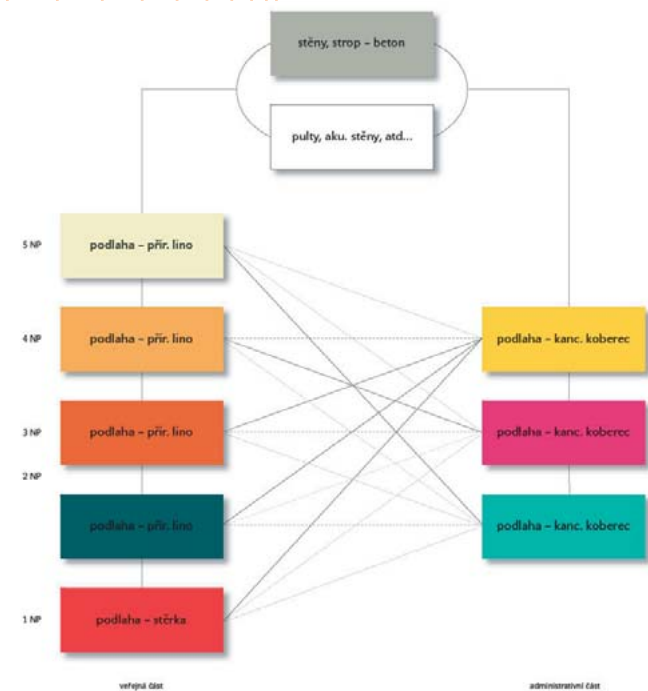
Roman Brychta¹

Cílem mého příspěvku nebude prezentace projektu interiéru Národní technické knihovny, nýbrž zamyšlení se nad tím, co je nebo může být interiér významné veřejné budovy – instituce ve 21. století. Nemusím zdůrazňovat, že budovy knihoven mezi takovéto instituce patří.

K přiblížení atmosféry myšlenkových postupů – posunů při projektování – tvorbě budovy – stavby a interiéru použiji ilustrativní obrázky z našich projektů, obrázky od kolegů výtvarníků a designerů, s nimiž na projektech spolupracujeme (připojím také jejich slovní komentáře), a nakonec obrázky řešeršní – inspirativní.

Ve své praxi se často setkávám s otázkou laické veřejnosti (ať vzdálené či blízké): »A vy jste jako architekt měst, nebo děláte domy, a nebo jste jako interiérista, tedy bytový architekt?« Odpovídám většinou jedním slovem: »Komplexní.« Pak mi dá přiměřenou energii tazateli vysvětlit, co jsem tím slovem »komplexní« měl na mysli. Komplexnost v tvorbě architektury je schopnost nabízet řešení problému od zadání po realizaci, od makro- po mikroměřítko, od prázdna k zaplněnosti. Komplexní přemýšlení architekta se odráží v různosti jeho řešení.

V našem ateliéru se snažíme takto architekturu pojímat.

Naše kancelář má za sebou dva projekty veřejných budov včetně interiéru. Jsou to Středisko ekologické výchovy (SEV) Sluňákov v Horce nad Moravou u Olomouce a Knihovnicko-informační centrum (KIC) v Hradci Králové. Obě zakázky jsme získali vítězstvím v architektonických soutěžích, obě jsme projektovali ve všech projektových stupních včetně interiéru a obě jsou v současnosti ve výstavbě. SEV Sluňákov má být dokončen koncem roku 2006, KIC se bude realizovat do konce roku 2007, možná 2008.

V obou případech jsme při tvorbě interiéru přizvali ke spolu-

Systém barev v projektu interiéru KIC Hradec Králové. MgA. Zuzana Brychtová-Horecká¹²

práci výtvarníky. V projektu pro KIC nám tato spolupráce přinesla návrh systému barev, který umožňuje širokou barevnou variabilitu v rámci systému, jenž tvoří základ řešení interiéru. Interiér je doplněn velkoformátovou malbou na

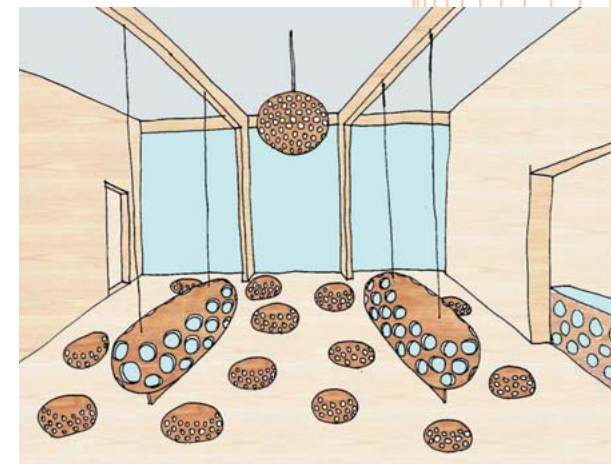
Vizualizace studovny s nástěnnou malbou »Proměny forem« v KIC Hradec Králové. MgA. Martina Novotná

betonových jádrech – proměna forem.

V projektu SEV Sluňákov jsou sochařem navrženy dřevěné objekty »Skořápky« v jídelně a vstupní hale, které fungují i jako mobiliář. Variantně nám scénografka navrhla vzdušnou instalaci »Vlaštovky« pro prostor jídelny.

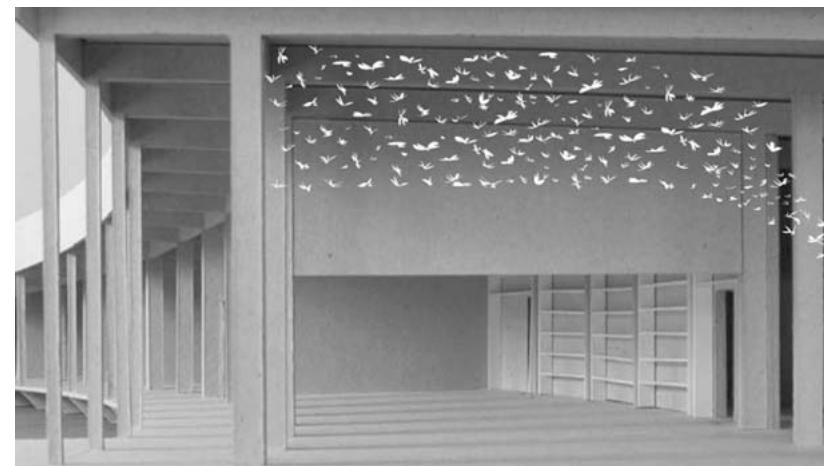
Nechci se podrobněji rozepisovat o vlastních návrzích interiéru budov SEV a KIC. Chtěl jsem jen ukázat, že spolupráce s výtvarníky, a to hlavně v interiéru, není pro nás výjimečná. Víme, že vstup těchto lidí do projektu interiéru je nemalým přínosem.

Přesto musím konstatovat, že se nám nepodařilo investory

Návrh dřevěných objektů »Skořápky« ve vstupní hale SEV Sluňákov. MgA. Miloš Fekar³

Návrh instalace »Vlaštovky« v jídelně SEV Sluňákov. MgA. Eva Krásenská

přesvědčit, že projekt je nutno řešit komplexněji. Tedy během projektování stavby (minimálně ve stupni dokumentace pro stavební povolení) nebyl zadán projekt interiéru a během projektu interiéru nebylo zadáno zpracování vizuálního stylu instituce. (V případě SEV Sluňákov je již zadán základní manuál vizuálního stylu, avšak v KIC ne.)

V souladu s komplexním přístupem řešení budovy jsme přesvědčení, že veřejná budova, tedy instituce, má mít především jasný vizuální styl.

Nad koncepcí řešení interiéru budovy Národní technické knihovny jsem přemýšlel, koho přizvat ke spolupráci. Oslovili jsme významné osobnosti mé generace. V Restauraci U Houbáře naproti Veletržnímu paláci jsme při asi pěti pracovních obědech přemýšleli o tom, co chceme. Chceme nabídnout komplexní řešení vizuálního stylu budovy. Při těchto debatách jsem si uvědomil, že my architekti na něm pracujeme už od soutěžního návrhu. Chybou je, že sami, že se s těmito lidmi setkávám až nyní, kdy máme naprojektovaný dům k územnímu řízení (i když jeden z kolegů grafiků s námi pracoval již na soutěžním návrhu).

Nikdo ze zúčastněných ještě takto komplexně a v takovém týmu nepracoval na projektu interiéru budovy.

Pro výsledek společné práce jsme si zvolili klíčová slova: pro-
stupnost – koncentrace – záření – síť – kontext.

Ve stručnosti lze koncept popsat takto:

Interiér veřejné budovy – knihovny, vizuální styl instituce komu-
nuje s uživatelem a vzniká v síťové spolupráci architekt – designer – gra-
fický designer – webdesigner – programátor – kurátor – výtvarní umělci.

Interiér v sobě zahrnuje jednotné /kompatibilní/ řešení vlastního
prostoru interiéru (mobiliář, barevné řešení), který se propojuje s dalšími
složkami (orientační systém, výtvarné dílo, grafický manuál a on-line pre-
zentace...). Interiér budovy tak překračuje fyzické hranice vlastní budovy.
Proniká po síti k uživateli, který do budovy vstupuje přes internetový por-
tál. Kompatibilita systémů interiéru, vizuálního stylu vytvářejí přehledný
komunikativní prostor budovy, se kterým se uživatel snadno identifikuje.

Tyto systémy je možno aktualizovat, obměňovat a doplňovat. Před-
pokládají možné participování návštěvníka na vlastní tvorbě interiérového
i virtuálního prostředí.

Rád bych nyní představil pár obrázků a textů mých kolegů, o které jsem
je pro účel tohoto příspěvku požádal:

Grafický design – Petr Babák¹⁴

Knihovny, které na nás teprve čekají:

Naším úkolem musí být: 1) Rozhýbat statický prostor staroučké před-
stavy o veřejné knihovně jako o prostoru plném nedokonalé úsměvného
systému, pevně ukotveného v letitých regálech. 2) Musíme vysvléci béžo-
vou pletenou vestu paní archivárce a vyčistit jí silná skla jejích brýlí. 3)
Musíme rovněž sundat silonový plášť paní v šatně, která vám za úplatu
vrazí do ruky zelený čtvercový lupen s nedokonalé dotištěným černým
číslem a jakoby na vás křičí: Hybaj do studovny! 4) Musíme vyvětrat ples-
nivost archivace, 5) musíme zkrátit identifikační čísla. Chceme totiž, aby
z knihovny nezbyl jen čtenářský průkaz a sesbíraná každoroční razítka
v něm. Musíme ze všech koutů vymést mastné pavučiny a ukázat svěží

Vizualizace budovy Národní technické knihovny. Projektil architekti, s. r. o.

knihovna a architektura 2005

komunikační prostor, jakoby čerstvě posečené louky někde v podhorské vesničce. Ano, potřebujeme, aby knihovna i voněla. A právě toto všechno bude obsahovat nový logotyp, vizuální styl a následný orientační systém v nové budově NTK.

informační systém – FAMU. Petr Babák

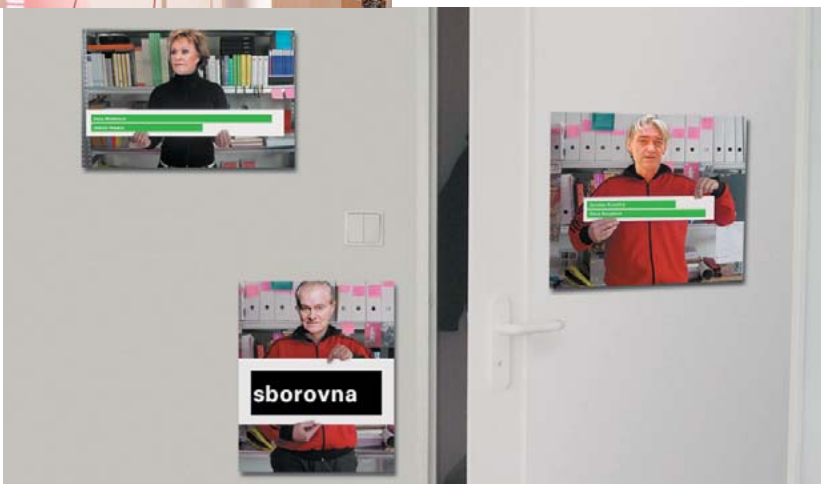
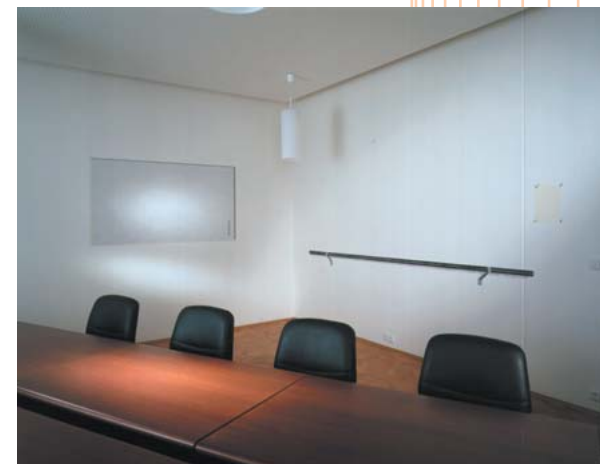
informační systém – DAMU. Petr Babák

Lidé navštěvují veřejnou knihovnu za účelem vyhledávání informací v souvislosti se studiem, osobním rozvojem či zábavou. Celý systém knihovny je nastaven jako jakási systémová struktura, kterou návštěvník prochází a dochází k informacím, dojmům a po-

zasedací místnost – zábradlí, nástěnka, papír,

špendlíky – obrazy nasprejované na stěně,

FAMU. Tomáš Vaněk

Sešit se sprejovanými obrázky umístěn do knihovního fondu UMPRUM. Tomáš Vaněk

Výtvarný umělec – Tomáš Vaněk⁵

Veřejná knihovna jako fenomén specifického veřejného prostoru nabízí situaci, ve které se setkává charakter veřejného místa s charakterem možnosti intimního spočinutí.

znáním. K orientaci v této struktuře mu pomáhá důkladný, ale přitom jednoduše funkční informační systém. Nutnost tímto informačním systémem procházet, orientovat se v něm je jednoduše analogická cestě za něčím. V této souvislosti je nutné tuto cestu vnímat jak v mentální rovině

(např. procházení elektronického katalogového systému, intuitivní hledání souvislostí s informacemi), tak ve fyzické rovině konkrétního pohybu – přesunu (příchod do knihovny, přesuny a pohyb v budově – architektuře za účelem konečného spočinutí ve studovně, kavárně či místům k tomu určeným).

Kurátor – Vít Havránek¹⁶

Stavba, jejíž součástí jsou i díla výtvarného umění, znamená navázání na stoletou tradici. V devadesátých letech byla tato tradice do značné míry přerušena. Ale připomeňme významné realizace výtvarných děl v architekturách ambasad a letišť ze šedesátých let (Mikuláš Medek, Jan Koblasa, Věra Janoušková a další), v nichž se výtvarné realizace staly významnou součástí našeho kulturního současného dědictví.

Tento počín se může stát významným signálem pro architektky i veřejnost, aby znovu navázali na staleté tradice a uvažovali o multifunkčních budovách současnosti vznikajících v dialogu a spolupráci s příbuznými kreativními disciplínami. Zároveň vzniknou realizace, které budou podobně jako v šedesátých letech manifestem mladé umělecké generace, a vznikne tak kulturní hodnota i pro budoucí generace.

Umělecké realizace dají architektuře nový rozměr, a protože se jedná o stavbu vysoce funkční a současnou, i realizace musí být koncipovány v tomto duchu jako komunikativní a otevřené struktury odrážející duch stavby a její účel.

Poznámky

¹¹ www.projektil.cz

¹² www.sculptura.cz/horecka

¹³ www.fekar.com

Je důležité mít na vědomí, co podobná spolupráce mezi zadavatelem a architektonicko-tvůrčím týmem znamená. Nejde jen o to, že se v budově budou nacházet umělecká díla a vznikne kreativní orientační systém s vlastní kvalitou, specifický design interiéru.

Podstatné jsou nové kvality, které interdisciplinarita architektonického týmu přináší. Nejde o součet profesí. Interdisciplinární týmová spolupráce od počátku stavby přináší, jak v ideálním případě můžeme prokázat například na projektech Koolhaasova týmu OMA, novou kvalitu stavby. Integruje totiž do projektu uspokojení potřeb a pocitů, celého spektra lidských potřeb, které budou návštěvníci pociťovat. Knihovna je ideálním případem, je to »katedrála informací« 21. století.

Závěr

Pro zdárnou realizaci našeho konceptu je potřeba vytvořit podmínky. Je nutno zadat úkol vizuálního stylu budovy – instituce celému týmu tak, aby mohl být zpracováván společně napříč jednotlivými obory. Tedy komplexně.

V době, kdy píše tyto věty, je téměř jisté, že bude zadán projekt interiéru samostatně...

¹⁴ www.laboratory.cz, www.dgu.cz, www.hipposdesign.com

¹⁵ www.paspage.cz

¹⁶ www.tranzit.org

vize ideálního interiéru nové budovy Národní knihovny ČR

Vlastimil Ježek
Bohdana Stoklasová

Novostavba Národní knihovny České republiky je v současné době ve stadiu přípravy zadání pro mezinárodní veřejnou architektonickou soutěž. Protože tvář dá nově knihovně až vítězný architekt, nemůžeme dnes říci, jak konkrétně budou v nové budově vypadat osvětlení, nábytek a další vybavení, jejichž provedení bude záviset na dosud neznámé tváři nové budovy. Máme však velmi detailně rozmyšlené funkční požadavky na veškeré vybavení nové budovy a jsme si dobře vědomi velké výzvy, ale i určitých závazků a možných problémů a konfliktů, které plynou z unikátní polohy nové budovy na Letné.

Úvod příspěvku bude věnován vnějším podmínkám i charakteristice využití novostavby, které zdaleka nebude jen čistě knihovnické, a vytvoří základní rámec pro další, velmi konkrétní část příspěvku zaměřenou zejména na specifikaci funkčních požadavků na osvětlení, nábytek a další vybavení v ideálním a maximálně otevřeném interiéru nové budovy. Součástí příspěvku jsou fotografie dobrých i špatných příkladů ze zahraničních knihoven, které ilustrují možná řešení a trendy, ale v žádném případě nepředjímají vzhled nové knihovny.

MEZI VIZÍ A REALITOU – charakteristika současného stavu a obecná představa o využití novostavby

Vlastimil Ježek

Když předseda české vlády pan Jiří Paroubek uprostřed letošního srpna v rozhovoru pro Nedělní svět na otázku *»Říkáte, že kultura má mimořádný význam, rozpočet resortu tomu ale neodpovídá...«* mimo jiné odpověděl: *»Kdyby přišly mimořádné platby do státního rozpočtu, mohli bychom příští rok nebo už letos věnovat větší peníze na rekonstrukci Národního muzea a Národní knihovny. Už jsem s některými členy vlády hovořil o tom, že případné mimořádné příjmy by mohly být orientovány sem... Každý národ má své symboly. Národní muzeum je jedním ze symbolů české kultury a státnosti, stejně tak Národní knihovna je českou pokladnicí,«* potěšilo mne to. Nejen kvůli opakovaně publikovaným a v obecné podobě již dostatečně veřejně známým investičním záměrům Národní knihovny, Parlamentní knihovny či Národního muzea, s jejichž řediteli postupujeme koordinovaně a ve shodě, nýbrž kvůli knihovnické obci jako celku, které se český premiér přece jen nevěnuje denně. Prohlášení Jiřího Paroubka navíc logicky navázalo na již přijatá podpůrná usnesení poslaneckých výborů kulturního a rozpočtového a předznamenalo, doufám, obdobné usnesení Poslanecké sněmovny jako celku, jehož projednávání bylo z časových důvodů přesunuto z prázdninových měsíců na začátek školního roku. K opatrnému optimismu mne vedou i dvě setkání s ministrem kultury Vítězslavem Jandákem, v rámci kterých také on opakovaně slíbil podporu našim záměrům. A nejen slíbil – několik dnů po svém nástupu do funkce rozhodl o mimořádném přidělení 25 mil. Kč na pořízení pozemku a zahájení příprav na vyhlášení mezinárodní otevřené architektonické soutěže. Mám pocit, a snad se nemýlím, že sen mnoha českých knihovníků o nové moderní Národní knihovně ČR v Praze na Letné je tak zase o kus blíže svému naplnění.

Známa fakta už nechci znovu opakovat, proto jen velmi stručně: bezprostředním podnětem pro zpracování našich investičních záměrů byla skutečnost, že v roce 2010 budou stávající kapacity NK zcela naplněny a knihovně by hrozilo opakování krizové situace z počátku 90. let,

kdy hromady nezpracovaných nových přírůstků postupně zaplnily každé volné místo v Klementinu, aniž by se s nimi dalo jakkoli smysluplně nakládat. Rozdělení fondu Národní knihovny na novodobou část (publikovanou po roce 1800) včetně služeb a část historickou (znovu včetně služeb) považujeme za nejlepší (a dlouhodobě nejlevnější) řešení, které pohromě zabrání a navíc vyřeší prostorové problémy naše i Parlamentní knihovny na příštích padesát let. Novodobé fondy chceme umístit do nově postavené budovy v Praze na Letné, historické fondy zůstanou v Klementinu, jehož historické prostory otevřeme veřejnosti v míře mnohem větší, než umožňuje současný knihovnický provoz. V obou případech klademe důraz na to, aby oba objekty byly multifunkční a umožnily získávat podstatnou část prostředků na jejich běžný provoz i rozvoj z jiných zdrojů než ze státního rozpočtu.

Ještě letos bychom rádi dotáhli jednání s představiteli hlavního města Prahy o podmínkách převodu stavebních parcel poblíž pražského Špejcharu, hlavní úsilí však již řadu měsíců směřujeme na přípravu zadávacích podmínek pro mezinárodní otevřenou architektonickou soutěž, a to zvláště té její části, kterou bychom mohli pojmenovat jako specifické podmínky knihovního provozu. Nechceme předjímat výsledný tvar budovy ani se plést architektům do jejich řemesla, dobré zadání však považujeme za nejdůležitější (a také nejobtížnější) část celého záměru. Pokud se nám to podaří, ušetříme sobě i svým nástupcům mnoho zbytečných starostí. V souladu s naší koncepcí maximálně otevřené knihovny klademe v zadávacích podmínkách důraz na kvalitu vzduchu, světlo a parametry šíření zvuku a chceme, aby tyto podmínky brali architekti v potaz už při úvahách nad dispozičním členěním budovy i použitými materiály. V rámci investice dáváme přednost kvalitě a charakteristikám použitých materiálů, které by měly minimalizovat pozdější provozní náklady. Přesně definované »neknihovnické« prostory budou multifunkční, variabilní a snadno oddělitelné od »jádra« knihovny tak, aby-chom je mohli pronajímat a získávat prostředky nejen na jejich provoz, ale především na zkvalitnění služeb knihovny mimo státní rozpočet. To vše na výjimečném místě ve výjimečné architektuře světových parametrů, působící na okolí ve dne i v noci. V architektuře, která bude sama o sobě důvodem k návštěvě.

POŽADAVKY NA INTERIÉR NOVOSTAVBY

Bohdana Stoklasová & kol.

Příspěvek je v souladu s tematickým zaměřením letošního semináře Knihovna a architektura zaměřen na interiér novostavby Národní knihovny (NK), především pak na oblast osvětlení a nábytku. Protože interiér musí korespondovat s celkovou představou o využití budovy i s funkční charakteristikou jednotlivých jejích částí, nemůžeme se v úvodu vyhnout alespoň stručnému seznámení s nimi.

Funkční uspořádání budovy

Vizi nové budovy lze představit ve formě jednoduchého grafického vyjádření. Na obvodu barevného kruhového modelu jsou umístěny zóny přístupné všem návštěvníkům knihovny bez jakýchkoli omezení. Čím blíže ke středu, tím více omezení. Vstup za přerušovanou čáru předpokládá nutnost registrace, možnost vstupu za plnou čáru je velmi omezena. Omezení volnosti od obvodu ke středu umocňuje i barevná signalizace, kde zelená znamená »volno« a červená »stůj«.

Ať budou jednotlivé zóny nakonec uspořádány jakkoli a volné (chcete-li neknihovní) zóny budou poměrně rozsáhlé, musí být vždy a všude zřejmé, že jde o knihovnu. Knihovna zde nesmí rušit, ale musí být »všudypřítomná«. Zda za sklem, formou volných průhledů mezi patry či jinou formou, je už věcí architekta. A naopak – uživatel pohybující se v zónách blíže ke středu by měl mít příjemný pocit možnosti kdykoli využít služeb restaurace, kavárny nebo dostatku míst pro diskusi s kolegy nebo přáteli. Bude

mít možnost prohlédnout si v přímo v budově výstavu nebo navštívit další kulturní či společenské akce, i když jimi nesmí být ve své práci obtěžován.

Knihovna musí vyzařovat svoji přítomnost nejen do »neknihovnických« zón uvnitř budovy, ale i směrem ven. Musí být zblízka i zdálky zřejmé, že na Letné nejen existuje, ale především žije mimořádná kulturní instituce. Budova bude vizuálně propojena s blízkým parkem a z vyšších pater se vzdálenějšími historickými památkami Prahy.

Světlo, teplo, klimatizace a cirkulace vzduchu, zvuk

Základem pro příjemný interiér knihovny je kromě pohodlného a esteticky příjemného nábytku především dokonalá světelná, tepelná a zvuková pohoda. Zatímco nábytek lze v případě chybné volby nebo limitovaných finančních prostředků pro stavbu budovy později vyměnit, nedostatky v oblasti světelných, tepelných a zvukových parametrů jsou odstranitelné velmi obtížně a s velkými náklady, některé nedostatky jsou neodstranitelné. Proto klademe právě na světlo, teplo a zvuk od počátku mimořádný důraz.

Světlo

Povrchový materiál

Podstatnými charakteristickými rysy nové budovy by měly být dostatek světla a její otevřenost a oboustranné propojení s okolím; lze tedy předpokládat rozsáhlé uplatnění materiálů propouštějících světlo (sklo atp.) na plášti budovy. S ohledem na světelnou a tepelnou pohodu i nízké provozní náklady je třeba zvolit materiály, které zajistí dostatek denního světla (a omezí potřebu umělého osvětlení) a viditelnost z/do budovy a zároveň zamezí v slunných dnech průniku záření a horka do budovy. Zvolený materiál by měl být modulární pro diferencované uplatnění podle míry vystavení jednotlivých částí budovy slunečnímu záření. Eliminace nežádoucího průniku záření a horka dovnitř budovy nesmí být dosaženo za cenu redukce průniku světla do budovy a zneviditelnění dění v budově při pohledu zvenčí. Zvolený materiál musí umožňovat snadnou a finančně nepřilíší nákladnou údržbu.

Specifika NK

V budově budou umístěny v prostorách skladišť i mimo ně cenné dokumenty, které je třeba zachovat pro budoucí generace (s ohledem na provoz a využití je nelze trvale zavřít do skladišť) a speciální technologie vyžadující určitý světelný i tepelný režim. Proto je volba kvalitního povrchového materiálu nesmírně důležitá – povrchový materiál nesmí propustit dovnitř záření a horko v letních měsících, a naopak by měl udržet vnitřní teplo v měsících zimních. Tepelná pohoda nesmí být závislá výhradně na klimatizaci nebo topení. Musí se jednat o kombinaci kvalitních povrchových materiálů, které jsou schopny relativně stabilní tepelný režim po určitou dobu udržet i v případě přechodného výpadku klimatizace v letním nebo výpadku topení v zimním období, s účinným a spolehlivým systémem klimatizace a topení.

Vytápění, klimatizace, cirkulace vzduchu

Při volbě systému vytápění a klimatizace je třeba (kromě potřeby zajistit v různých ročních obdobích stabilní teplotu dle diferencovaných požadavků na studovny, pracoviště, skladiště, speciální provozy atd.) mít na paměti následující specifické skutečnosti: jednotlivé prostory budou velmi variabilní charakterem svého využití i prostorovým řešením. Značnou plochu budovy budou zabírat velké otevřené prostory s různou výškou. V zájmu ekonomického provozu je třeba zvolit systém vytápění/klimatizace, který zajistí zejména ve vyšších prostorách vstupní haly a studoven optimální podmínky ve výšce, v níž se pohybují lidé. Zajišťovat optimální podmínky ve vyšších prostorách, které nejsou provozně využity, je zbytečné a neekonomické. V budově lze předpokládat vysokou koncentraci návštěvníků a uživatelů (včetně bezdomovců), proto je velmi důležitá dostatečná cirkulace vzduchu. V budově bude kromě knihovních provozů umístěna i restaurace s navazující kuchyní – je nutné zamezit nežádoucímu průniku výparů a pachů do okolních prostor.

Zvuk

Nová budova NK bude koncipována jako maximálně otevřená. Kromě již zmíněné transparentnosti zvenku, výhledu ven i dostatku denního světla je zde počítáno s vzájemně se prolínajícími volnými prostory a relativně volným pohybem návštěvníků a uživatelů (samozřejmě musí platit

určitá omezení pro pohyb v určitých prostorách s ohledem na charakter fondů NK a kontrola vynášení dokumentů z budovy). Zvukovou pohodu ve všech částech budovy je třeba zajistit využitím moderních technologií, nikoli stavěním zdí a/nebo jiných bariér. Budou zde vhodně zkombinovány povrchové materiály, nábytek a speciální technologie. Jejich uplatnění bude diferencováno podle charakteru místa a míry expozice zvuku (od běžných protihlukových materiálů až po parabolické zvukové systémy či jiné technologie dostupné v době stavby budovy ve vysoce exponovaných oblastech). Dalším rozměrem otevřenosti nové budovy je její otevřenost virtuální – tj. zpřístupnění zdrojů z celého světa prostřednictvím internetu. A k těm dnes neodmyslitelně patří nejen obraz, ale i zvuk. Snadné a nerušící využití všech zdrojů nebude možné v roce 2010 omezit na několik málo uzavřených míst, ale možnost bezdrátového připojení, rostoucí počet zajímavých zdrojů na internetu a klesající ceny notebooků v kombinaci s rostoucími cenami předplatných elektronických periodik a dalších zdrojů, na které »dosáhne« knihovna, ale nikoli individuální uživatel, si vynutí možnost využití rozsáhlých oblastí nové budovy pro tyto účely.

Ideální světlo

Má-li budova knihovny vyzařovat svoji přítomnost do okolí a má-li být s okolím oboustranně a nenásilně propojena, jsou voleny takové povrchové materiály, které zpravidla zajišťují dostatečný přísun denního světla. Propojení s okolím je jedním z klíčových požadavků našeho zadání, takže je téměř jisté, že novostavba NK bude domem plným světla. Také je téměř jisté, že budeme muset předejít

Městská knihovna, Seattle

problémům s odstíněním přemíry světla i vnějšího tepla. Ve výjimečné lokalitě pro nás budou obtížně aplikovatelná účinná a levná řešení, která hyzdí knihovnu zvenjšku.

Řešení krásná a zároveň účinná jsou ovšem velmi drahá.

Již byly zmíněny národní konzervační fondy, které musí být

Univerzitní knihovna, Oslo

Městská knihovna (mediatéka), Toulouse

umístěny v nadzemních podlažích v prostoru bez oken. Tento požadavek bude velkou výzvou a zároveň tvrdým oříškem pro architekty a jeho realizace s nejvyšší pravděpodobností vyvolá nutnost vpuštění denního světla do budovy i jinou formou než prostřednictvím obvodového pláště. Pro velkoplošná atria nebude v budově místo, proto bude nutné volit formu úspornějších světlíků, které budou mít kromě přivedení světla ještě další využití. Dobré příklady vidíme na obrázcích dole – u prvního příkladu je zřejmé, že na dně světlíků jsou umístěny volné výběry, u druhého příkladu je nutné poznamenat, že světlík ukrývá hlavní schodiště.

Městská knihovna, Toulouse

Městská knihovna, Seattle

Městská knihovna, Seattle

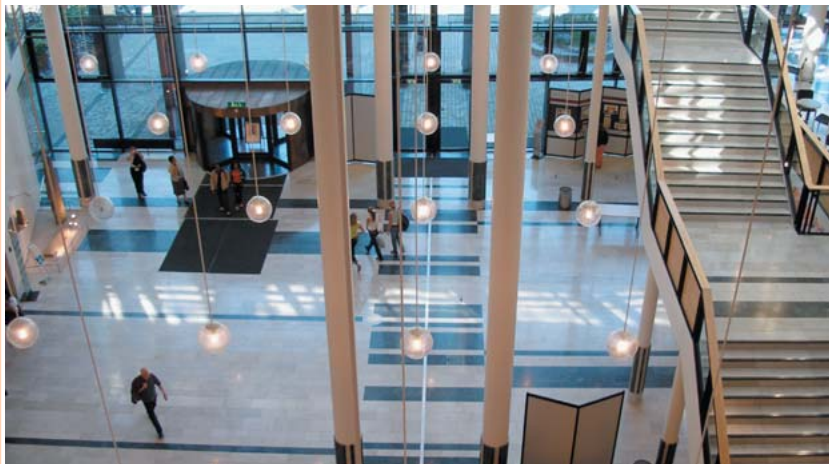

Umělé osvětlení

Dostatek denního světla ve většině prostor umístěných v budově (s výjimkou skladišť a speciálních provozů, které by měly být umístěny v prostorech bez oken) je základní podmínkou pro příjemnou atmosféru budovy i pro minimalizaci nákladů na její osvětlení. Dalšími účinnými úspornými opatřeními jsou automatická regulace umělého osvětlení v návaznosti na venkovní světelné podmínky a/nebo přítomnosti/nepřítomnosti uživatelů, návštěvníků nebo zaměstnanců v určitém prostoru (celodenně WC, kancelářské prostory po určité hodině atd.). Umělé osvětlení by mělo být dokonale funkční, úsporné a zároveň estetické. Mělo by návštěvníkům budovy zpříjemňovat pobyt, nemělo by jim překážet, ani je oslňovat. Charakter osvětlení vstupní haly a prostor pro setkávání bude velmi záležet na celkovém charakteru nové budovy. Příjemnou atmosféru mohou vytvořit stejně dobře světla zavěšená v prostoru i světla odrážená od pláště budovy.

Centrální osvětlení je nutné kombinovat s lokálním osvětlením jednotlivých pracovišť. I zde se nabízí široká škála možností a charakter lokálního osvětlení bude opět určen charakterem budovy. Každopádně

Univerzitní knihovna, Oslo

Městská knihovna, Seattle

bychom se rádi vyvarovali takových typů lokálního osvětlení, které působí v interiéru nevlídně, neuspořádaně a nevzhledně.

V nové budově počítáme s poměrně rozsáhlými volnými výběry, musíme se tudíž zamýšlet i nad vhodným osvětlením pro ně. Před osvětlením zavěšeným přímo na regálech nebo nad nimi, které může oslňovat, budeme preferovat rozptýlené stropní osvětlení, které osvětluje prostor rovnoměrně a neoslňuje.

Velkou pozornost budeme věnovat i optimalizaci osvětlení prostor, které nebudou určeny veřejnosti, ale pracovníkům NK. Typy osvětlení zde budou

Nově zrekonstruované prostory
Norské národní knihovny, Oslo

Studijní centrum Fakulty humanitních věd, Bergen

variabilní – v návaznosti na umístění v konkrétním prostoru a charakteru vykonávané práce. Samostatnou kapitolu tvoří optimalizace světelných podmínek na místech určených k práci s výpočetní technikou. Speciální

Městská knihovna, Seattle

Městská knihovna, Seattle

materiály tlumící odrazy světla na monitorech je vhodné zejména v otevřených prostorách určených k práci s výpočetní technikou kombinovat s materiály tlumícími šíření zvuku.

Otevřený prostor

Jak již bylo naznačeno v úvodu, interiér nové NK určený veřejnosti bude tvořen vzájemně provázanou soustavou otevřených prostor. Otevřené prostory působí i na nevelké ploše vzdušně a příjemně a umožňují snadnou orientaci. Jejich cennou vlastností je variabilita, která dovoluje pružně reagovat na změny uživatelských potřeb.

Současný trend »obývacích pokojů« začleněných do otevřených prostor nových knihoven se nám velmi líbí, v knihovně našeho typu ho však lze obtížně realizovat. Neméně zajímavý je tomuto trendu nepříliš vzdálený koncept studijních center, který bude v nové budově NK uplatněn. Podle tohoto konceptu jsou stavěny prakticky všechny nové severské univerzitní knihovny, starší knihovny jsou v souladu s ním přebudovávány. Uzavřené knihovny s převahou fondů ve skladištích, z nichž se expeduje do klasických studoven, které poskytují prostor pouze pro tiché

vize ideálního interiéru nové budovy Národní knihovny ČR

Městská knihovna, Seattle

samostatné studium, nikoli pro týmovou práci a setkávání, občerstvení a relaxaci, jsou nahrazovány studijními centry určenými pro příjemné dlouhodobé trávení času. Bohatá nabídka fyzických fondů ve volném

výběru je v otevřeném prostoru kombinována s nabídkou digitálních dokumentů (včetně placených), referenčních a dalších služeb. Studijní centra nabízejí napevno nainstalovanou výpočetní techniku i možnost práce s donesenými notebooky. Kromě míst určených pro tiché studium zde existuje široká nabídka prostor pro týmovou práci – od skupinových pracovišť umístěných v otevřeném prostoru zcela volně přes

Městská knihovna (mediatéka), Toulouse

Studijní centrum Fakulty humanitních věd (přestavěná Univerzitní knihovna), Bergen

pracoviště oddělená protihlukovou stěnou až po uzavíratelné boxy pro hlučnější týmovou práci a diskusi – viz fotografie na této straně vpravo a na další straně nahoře.

Studijní centrum Obchodní fakulty, Oslo

Studijní centrum Fakulty přírodních věd, Trondheim

Kombinace s dobře zásobenou kavárnou či restaurací a prostory pro relaxaci jsou ve studijních centrech samozřejmostí.

Studijní centrum Fakulty humanitních věd (přestavěná Univerzitní knihovna), Bergen

Studijní centrum Obchodní fakulty, Oslo

Zatímco klasické univerzitní knihovny trpí v posledních letech prudkým odlivem návštěvníků, zájem o nově koncipovaná studijní centra je enormní.

Ideální nábytek a podlahy

Nábytek

Naše uvažování o ideálním nábytku vyžadovalo v první řadě odpoutání od klementinského masivu. Od něho vedl první krok celkem logicky k odlehčenému, ale stále ještě »pocitivému« dřevu.

Univerzitní knihovna, Oslo

vize ideálního interiéru nové budovy Národní knihovny ČR

Cesta k netradičním materiálům a řešením byla poněkud delší, ale postupně jsme si je oblíbili pro jejich výhody, kterými jsou především flexibilita, pohodlí, snadná údržba a přijatelné ceny. Dále se zaměříme na nábytek, který budeme v novostavbě potřebovat ve velkém množství – regály, stoly a židle.

Regály

NK bude bezesporu potřebovat velké množství kvalitních kompaktních i klasických regálů, do nichž uloží ve skladištích několik miliónů dokumentů. Zkušenosti našich i zahraničních knihoven ukazují, že snaha ušetřit zejména na kompaktních regálech se může velmi nevyplatit. NK bude tedy rozhodně volit do skladišť regály z kvalitních materiálů a se snadným a spolehlivým ovládáním. Pro nezasvěceného pozorovatele vypadají skladiště všech nových nebo rekonstruovaných knihoven prakticky stejně. Donedávna si byly velmi podobné i regály ve volných výběrech – převažovalo dřevo, rozdíl byl pouze v jeho kvalitě a barvě. V posledních letech jsou volné výběry podstatně pestřejší. Klasickým

dřevěným regálům konkurují velmi úspěšně i ve volných výběrech obyčejné skladištní kovové regály, které jsou levné, mobilní a snadno přestavitelné. V kombinaci se skleněnými či kovovými bočnicemi vypadají v interiéru knihovny velmi dobře.

Tento typ regálů není využíván jen v nových supermoderních budovách, jakými jsou bezesporu Městská knihovna v Seattlu či budova Obchodního centra v Oslu, ale i při rekonstrukcích budov starších – například v nedávno otevřené rekonstruované Norské národní knihovně v Oslu.

Studijní centrum Obchodní fakulty, Oslo

Městská knihovna, Seattle

Nově zrekonstruované prostory Norské národní knihovny, Oslo

Zrekonstruované prostory Norské národní knihovny, Oslo

Na následující fotografii jsou vidět dva stejné stoly nastavené podle preferencí konkrétních pracovníků služeb na různou výšku.

Městská knihovna, Seattle

Stoly

Se skleněnými bočnicemi regálů sice skvěle ladí skleněné desky stolů ve stejném barevném odstínu, ale udržovat perfektní vzhled skleněných desek při velkém provozu je mimořádně náročné. Totéž platí o tmavých lesklých plochách dřevěných stolů. Pro veřejnost i zaměstnance budeme preferovat stoly nejen pevné a dokonale funkční, ale i snadno udržovatelné.

V exponovaných provozech služeb, kde se střídají pracovníci různé výšky i preferencí, jsou vhodné stoly výškově nastavitelné.

Městská knihovna, Seattle

Studijní centrum Fakulty přírodních věd, Trondheim

Výškově nastavitelné stoly pro práci s PC jistě uvítají handicapovaní spolupracovníci i uživatelé.

Pro specifické provozy a materiály se nevyhneme speciálním stolům »na míru«, u běžných stolů budeme preferovat osvědčené typové řady.

Židle

V otázce nábytku nesdílíme stanovisko těch architektů, kteří tvrdí, že předpokladem úspěšné realizace budovy knihovny je komplexní návrh všeho (až po poslední židli) jedním architektem. Pokud jsou pro stavbu k dispozici velkorysé finanční prostředky, atypický nábytek může dobře podtrhnout jinak dokonalý celek. V opačném případě mohou vysoké náklady

vize ideálního interiéru nové budovy Národní knihovny ČR

Studijní centrum Fakulty humanitních věd (přestavěná Univerzitní knihovna), Bergen

na atypický nábytek odčerpat příliš velkou část omezeného rozpočtu a vyvolat nutnost nepatřičného šetření jinde. I v naší malé zemi najdeme příklady knihoven s unikátním a velmi drahým nábytkem, kde již nezbylo na kvalitní povrchový materiál budovy a/nebo kvalitní řešení klimatizace a cirkulace vzduchu. Naopak architekti zvučných světových jmen neváhali v celé budově proslulé Městské knihovny v Seattlu použít běžné typizované židle, které jsme měli možnost vidět a vyzkoušet u jedné z firem vystavujících na semináři Knihovna a architektura – viz předcházející fotografie stolů a židlí z Městské knihovny v Seattlu. Židle z měkkého plastu tvoří rozumný kompromis mezi nečalouněným dřevem, které při delším sezení tlačí, a čalouněním, které je při velkém provozu obtížné udržovatelné a nehygienické.

Židle pro dlouhodobé sezení pracovníků i uživatelů by ovšem měly být robustnější, měkčí (pro větší provoz jsou vhodné odnímatelné pracovní prvky) a měly by být vybaveny stavitelnými prvky. Některá studijní centra již svým návštěvníkům takovýto komfortní nábytek nabízejí.

Nábytek pro relaxaci

Důležitým předpokladem pro příjemný dlouhodobý pobyt v knihovně je

dostatek prostor i vhodného nábytku pro relaxaci a alternativní sezení. Vhodně zvolený nábytek pro relaxaci je i velmi pěkným estetickým doplňkem interiéru.

^ Studijní centrum Obchodní fakulty, Oslo

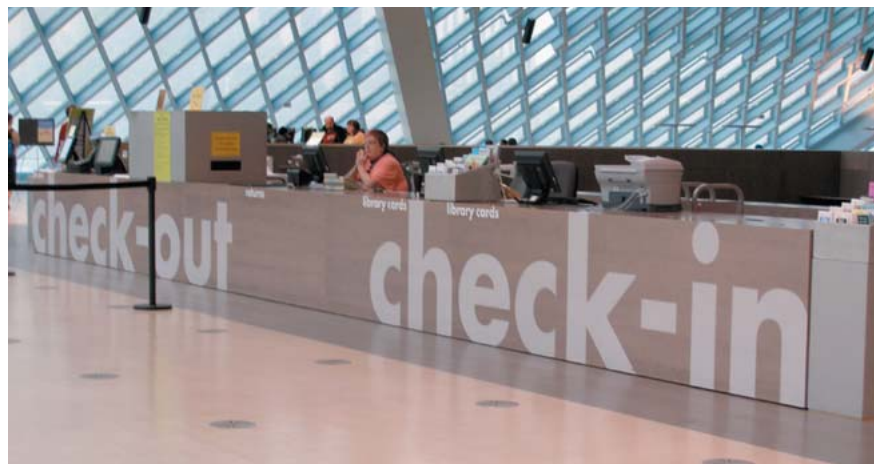

^^ Městská knihovna, Seattle

I u nábytku pro relaxaci nás kromě funkčnosti a vzhledu bude zajímat jeho snadná údržba. Hladkým povrchům a/nebo snadno odnímatelným pracovním potahům budeme dávat přednost před materiály, které sice působí v interiéru příjemně, ale jejichž údržba je při velkém provozu obtížná.

Městská knihovna (mediatéka), Toulouse

Městská knihovna, Seattle

Nábytek jako účinná navigace

Velmi esteticky působivé a především praktické je využití nápisů na nábytku k navigaci v knihovně. Velká písmena usnadňují orientaci v budově a eliminují nutnost stavění nejrůznějších cedulí na stoly a pulty.

Pro navigaci lze kromě nábytku úspěšně využít i podlahy.

Závěr

Do vize ideálního interiéru nové budovy NK jsme vtělili své představy a teoretické i praktické zkušenosti získané ve vlastní instituci i v řadě domácích i zahraničních knihoven. Ideální interiér poskládaný z námi vy-

braných ilustrativních fotografií dobrých příkladů, s nimiž jsme se setkali v různých knihovnách, je pochopitelně velmi nesourodý. Prostřednictvím textu i přiložených fotografií jsme se vám snažili zprostředkovat naši představu o principech, které bychom rádi v nové budově uplatnili. Věříme, že naši vizi ideálního (nejen) interiéru nové budovy dobře pochopí a ztvární i architekti a že na základě vítězného návrhu bude na Letné postavena budova nejen dokonale funkční, ale také krásná a příjemná.

Fotografie: Bohdana Stoklasová

3

výstavba a rekonstrukce knihoven v České republice v letech 1992 až 2005

Vít Richter

V roce 2003 zahájil Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR ve spolupráci se Státní technickou knihovnou zpracování informační databáze o výstavbě knihoven v České republice. První sběr a analýza údajů proběhly ve stejném roce.¹⁾ K příležitosti třetí konference »Knihovny a architektura« proběhl další sběr údajů o stavbách knihoven od roku 2003 do roku 2005 a současně se podařilo doplnit i údaje o stavbách vzniklých v minulém období.

Na webové stránce <http://www.stk.cz/skip/Stavby> je všem knihovnám k dispozici dotazník, který umožňuje zaznamenat soubor základních údajů o jednotlivých stavebních akcích. Každý záznam obsahuje soubor standardních údajů (celek 56 položek), které svým obsahem a strukturou vycházejí z dotazníku používaného komisí pro výstavbu knihoven IFLA.²⁾ Jedná se o tyto základní bloky údajů:

- \ základní identifikační údaje o knihovně;
- \ údaje o uživateli a rozsahu knihovního fondu;
- \ charakteristika investiční akce se stručným popisem (typ projektu: nová budova, přístavba, rekonstrukce);
- \ údaje o rozsahu stavby, skladových kapacitách, prostorách pro uživatele a základním technickém vybavení (zastavěná plocha, obestavěný objem, výška budovy, plocha skladů, plocha volného

výběru, počet čtenářských míst, počet nadzemních a podzemních podlaží, kapacita regálů, klimatizace, dopravní systémy, vytápění, parkovací místa);

- \ ekonomické údaje o stavbě včetně termínů výstavby (celkové náklady stavby, náklady na stavební a technologickou část, interiér, datum zahájení stavby, kolaudace, otevření budovy);
- \ údaje o projektantech, dodavateli stavby, interiéru a skladových technologiích včetně kontaktních údajů.

Údaje do databáze je možno vyplňovat průběžně. Vyplnění dotazníku o stavbě vyžaduje vždy určitou přípravu, která souvisí se zjištěním všech základních údajů o stavební akci. Databáze neumožňuje ukládání textů většího rozsahu ani obrázků. Proto se předpokládá, že v případě potřeby knihovna odkáže na vlastní webové stránky, kde jsou uvedeny podrobnější údaje a další dokumentace. Vkládání údajů je kontrolováno programem, který upozorní na základní formální chyby. Pokud není možné některé stanovené parametry vyplnit, je nutno uvést dvakrát znak nula: »00«. Větší pozornost se také vyplatí věnovat uváděným cenám, které jsou zaznamenávány v tisících Kč. Knihovny byly vyzvány, aby do databáze vložily údaje o realizovaných stavbách. Z toho také vyplývá, že o úplnosti a kvalitě uložených dat rozhodují jednotlivé knihovny. Základní podmínkou totiž je, aby se do báze dostalo co nejvíce informací o realizovaných stavbách.

Záznamy v bázi je možno prohlížet v pořadí, v jakém byly do báze uloženy, nebo podle vyhledávacích kritérií: kraj, město, knihovna, typ projektu (nová budova, přístavba, rekonstrukce, rozšíření prostor), určení budovy (budova pouze pro knihovnu, multifunkční objekt), klimatizace, vytápění, architekt, dodavatel stavby, regálů nebo interiéru. Kromě údajů o vlastní stavbě lze tedy velmi snadno zjistit i údaje o projektantech a dodavateli včetně kontaktů na osoby a firmy spojené s realizací stavební akce.

Od posledního zjišťování v roce 2003 přibýlo do báze 31 nových záznamů. Na základě analýzy databáze lze konstatovat, že obsahuje většinu velkých staveb a rekonstrukcí realizovaných v uvedeném období, ale na druhé straně je zřejmé, že v bázi řada staveb chybí, například

rozsáhlá rekonstrukce Knihovny Akademie věd ČR nebo přístavba Národní lékařské knihovny. V období let 1992 do srpna 2005 bylo podle údajů databáze v České republice realizováno 121 stavebních akcí, z toho 25 byly nové budovy, pět nové přístavby, dále 58 rekonstrukcí stávajících prostor a 33 adaptací a rozšíření stávajících prostor. Nejvíce stavebních akcí (53) proběhlo v městských knihovnách, 33 akcí se uskutečnilo v krajských knihovnách a po čtrnácti akcích bylo realizováno v obecních a vysokoškolských knihovnách. Databáze staveb nezaznamenala žádnou výstavbu knihoven v oblasti výzkumu a vývoje a také u lékařských knihoven.

Pokud hodnotíme počet zkolaudovaných staveb v jednotlivých letech, je zřejmé, že nejbohatším rokem byl z tohoto hlediska rok 2003,

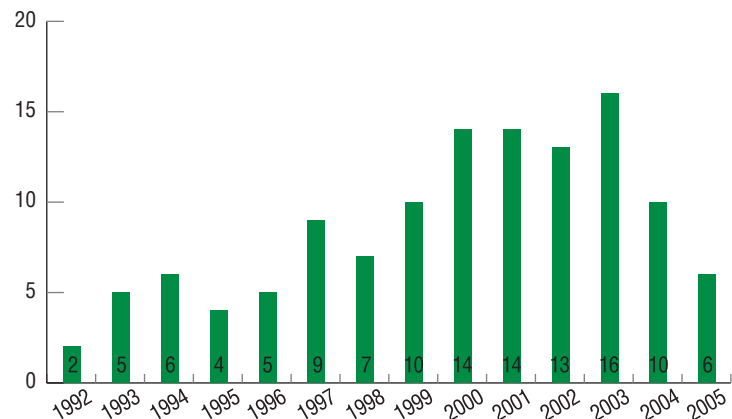
počet stavebních akcí v letech 1992–2005

TYPY KNIHOVEN

kdy bylo zkolaudováno šestnáct staveb, zatímco v roce 1992 pouze dvě stavby. Ročně je v průměru realizováno přibližně deset staveb.

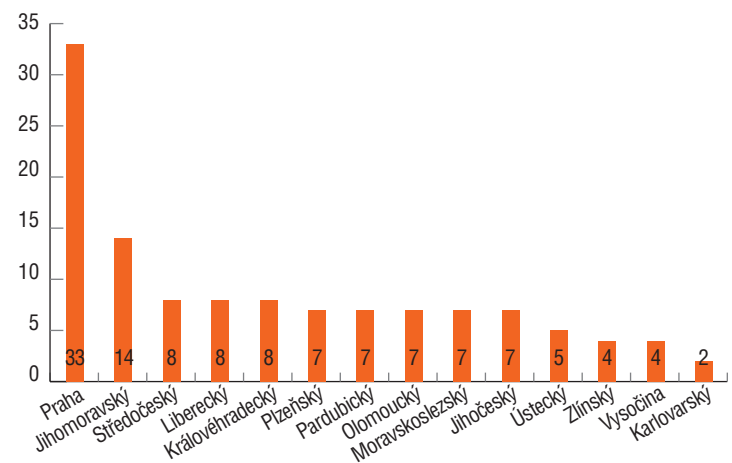
Výrazné rozdíly můžeme také zaznamenat v intenzitě výstavby podle jednotlivých krajů. Z hlediska počtu realizovaných staveb dosahuje absolutního prvenství Praha (33 staveb), čtrnáct akcí bylo realizováno

výstavba a rekonstrukce knihoven v České republice v letech 1992 až 2005

počet stavebních akcí v letech 1992–2005

v Jihomoravském kraji, dále se počet staveb knihoven v jednotlivých krajích pohybuje nejčastěji v rozmezí hodnot sedm až osm. Velmi malou aktivitu v oblasti výstavby knihoven zaznamenáváme zejména v nově vytvořených krajích, jako jsou Karlovarský kraj (dvě) či Vysočina a Zlínský kraj, kde bylo realizováno po čtyřech stavbách.

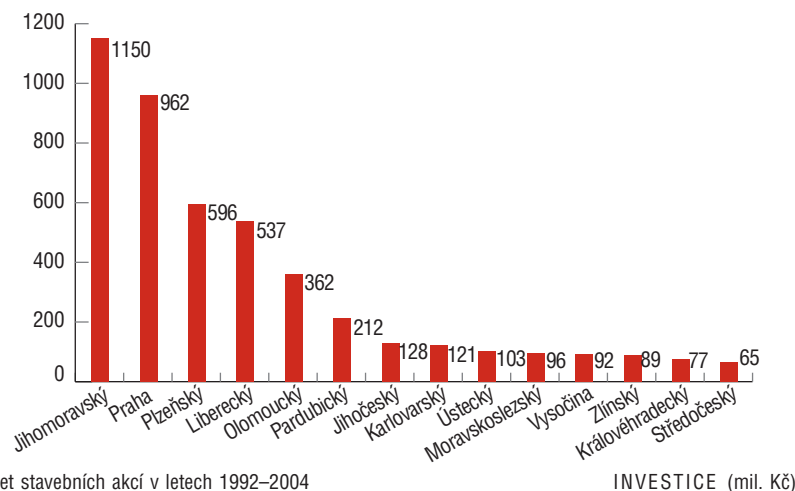

počet stavebních akcí v letech 1992–2005

JEDNOTLIVÉ KRAJE

Zcela jiné proporce však zjistíme, pokud hodnotíme financování staveb. Celkové investiční výdaje na výstavbu knihoven dosáhly částky 4,490 mld. Kč. Překvapivě největší investice byly realizovány v Jihomoravském kraji (1,15 miliardy Kč) a teprve potom následuje Praha s necelou jednou miliardou. Absolutně nejmenší částka do výstavby knihoven byla investována ve Středočeském kraji (pouhých 65 mil. Kč), i když je z hlediska rozlohy největším krajem, kde také působí největší počet veřejných knihoven.

Z hlediska typu knihoven směřovaly největší investice (1,9 miliardy Kč) do krajských knihoven, jedna miliarda byla investována do vysokoškolských knihoven, obce a města se na investicích podílely částkou 626 mil. Kč. Zajímavé je také rozdělení investic podle krajů. Největší část

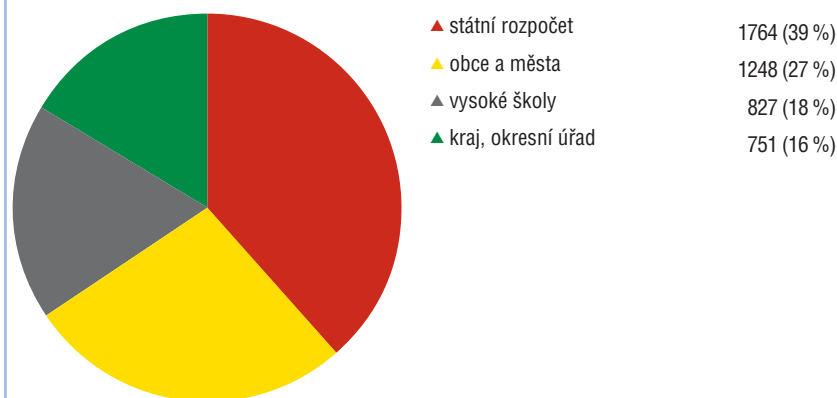
počet stavebních akcí v letech 1992–2004

INVESTICE (mil. Kč)

investic (jedna miliarda Kč) směřovala do Jihomoravského kraje, naopak nejméně bylo investováno do knihoven v Karlovarském kraji. Báze zahrnuje většinu velkých staveb a rekonstrukcí realizovaných v uvedeném období, ale je zřejmé, že údaje ještě nejsou úplné. V bázi stále chybí desítky menších akcí, které zatím knihovny do báze neuvedly. Lze tedy

předpokládat, že se postupně podaří bázi dále doplňovat o další realizované akce.

Největším zdrojem (39 %) financování výstavby byl státní rozpočet, a to v rozsahu 1,764 miliardy Kč. Druhým největším investorem (27 %) byly města a obce, kde bylo investováno 1,248 miliardy Kč. Násle-

financování výstavby knihoven 1992–2005

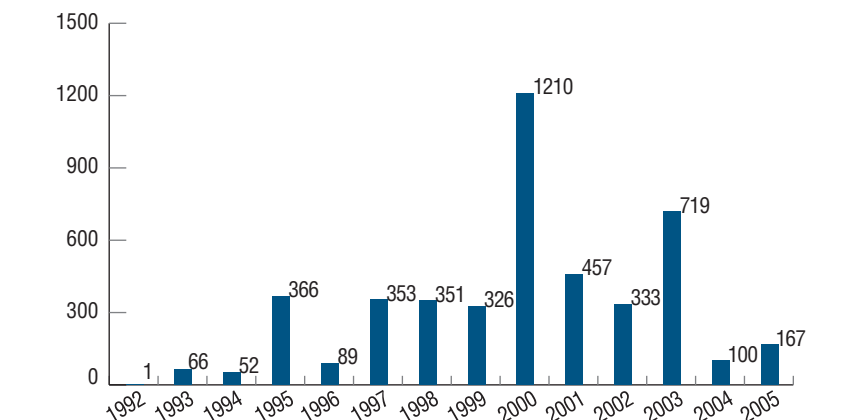
ZDROJE (mil. Kč)

dují vysoké školy (18 %) s částkou 0,827 miliardy Kč a s obdobným podílem kraje a okresní úřady v hodnotě 0,751 miliardy Kč.

Z hlediska rozložení realizovaných investic v jednotlivých letech byl nejbohatší rok 2000, kdy byly zkolaudovány stavby v hodnotě 1,216 miliardy Kč, zatímco nejchudším rokem byl rok 1992, kdy byl proinvestován pouhý jeden milion Kč. Přelom tisíciletí naznačoval, že by mohlo dojít k výraznému růstu objemu investic do výstavby knihoven, ale zdá se, že poslední roky nesvědčí o výraznějším stavebním boomu, neboť v roce 2004 byly zkolaudovány stavby za pouhých 100 mil. Kč.

Pokud srovnáme výstavbu knihoven v období posledních patnácti letech s výstavbou v letech socialismu, můžeme zaznamenat významný pokrok. Během socialismu se nové knihovny téměř nestavěly a ani objem

investic do rekonstrukcí nebyl nijak závratný. Porovnáváme-li však situaci s rozvinutými zeměmi, potom se české knihovny z hlediska svého prostorového zajištění a kvality prostor pro uživatele a knihovní fondy pohybují na úrovni pouhé Popelky. V České republice je evidováno více než 6 200 knihoven, které občanům poskytují veřejné knihovnické

výstavba knihoven 1992–2005

VÝDAJE (mil. Kč)

a informační služby. Pokud se v tomto objemu realizuje ročně pouhých deset staveb či rekonstrukcí, lze tušit, že tento objem výstavby nemůže výrazně ovlivnit či změnit mnohaletou zanedbanost. Moderní knihovny dnes nejsou vnímány jako pouhé místo, kde se půjčují knihy. Stále častěji se naopak zdůrazňuje, že knihovny jsou, nebo by se měly stát přírodními vzdělávacími, informačními a kulturními centry a také místem setkávání lidí z různých společenských skupin. To ovšem nelze realizovat bez kvalitních prostor, které by uživatelům poskytly vše, co potřebují ke studiu i relaxaci. Určitou nadějí pro zvýšení dynamiky výstavby v oblasti knihoven se mohou stát strukturální fondy Evropské unie, konkrétně Program rozvoje lidských zdrojů a Společný regionální operační program. Oba programy by v novém plánovacím období 2007 až 2013 měly

výrazněji podpořit investice do oblasti infrastruktury pro rozvoj lidských zdrojů a do kultury. Jako první vlaštovky v této oblasti mohou posloužit právě realizované stavby knihoven například v Karlových Varech,

Vsetíně a v Rožmitále pod Třemšínem, které již získaly výrazné dotace z evropských zdrojů.

Poznámky

¹¹ RICHTER, Vít. Nová služba SKIP na podporu výstavby knihoven. Bulletin SKIP. 2003, roč. 12, č. 3, s. 3-4. ISSN 1210-0927. Dostupný z WWW: <http://skip.nkp.cz/>.

¹² Library Buildings and Equipment Section dostupné z WWW: <http://www.ifla.org/VII/s20/index.htm>

4

komerční příloha

systémy pro samoobslužný provoz – nový prvek v interiéru knihoven

**Otto Novotný
3M Česko**

V současné době se stále častěji při všech příležitostech setkání knihovníků objevují diskuze na téma systémů pro samoobslužný provoz.

Důvodů, proč se knihovníci o tyto systémy ve stále větší míře zajímají, je více:

- \ rostoucí mzdové náklady, které spolu se snižující se cenou samoobslužných systémů neustále zrychlují návratnost případné investice;
- \ tlak na zvyšování kvality služeb (prodloužení otevírací doby, urychlení odbavení čtenářů, více času pro pomoc čtenářům) ze strany čtenářů a zřizovatelů knihoven;
- \ potřeba rostoucí produktivity práce knihovníků;
- \ snaha managementu knihoven vyřešit časté stížnosti knihovníků na nutnost provádění neodborné a díky častému opakování i zdravotně rizikové činnosti, kterou je vypůjčování a vracení knih;
- \ tlak na snižování počtu zaměstnanců knihoven.

Aspekty rozhodování z pohledu interiéru knihovny při úvahách o samoobslužném systému:

- \ koncepce (při instalaci samoobslužného automatu) výpůjčního pultu;
- \ kam s ním?;
- \ integrace s interiérem – rozhodování o nábytku;
- \ soukromí a ochrana čtenářů při práci s automatem;

- \ výpůjčky vs. vracení knih přes automat;
- \ prodloužení pracovní doby (noční provoz).

Koncepce výpůjčního pultu

Jedním z podstatných důvodů, proč knihovny přistupují k samoobslužnému provozu, je optimalizace koncepce výpůjčního pultu.

Optimalizací je míněno především zkrácení průměrné doby při vypůjčování/vracení položek (odstranění případných front u výpůjčního pultu) a zvýšení produktivity práce (díky snížení počtu pracovníků výpůjčního pultu).

Při rozhodování o koncepci výpůjčního pultu při samoobslužném provozu je třeba primárně zvážit, jakým způsobem bude samoobslužný automat využíván. Z důvodu potřeby vizuální kontroly při vracení a kvůli logistice vrácených knih knihovny preferují využití samoobslužných automatů především pro výpůjčky.

Dovoluji si uvést několik příkladů řešení koncepce výpůjčního pultu s automatem pro různé velké knihovny:

Příklad 1 – malá knihovna:

Doposud – jedno výpůjční místo na řešení problémů (poplatky atd.) a jedno místo pro vracení = dva knihovníci u výpůjčního pultu.

S automatem pro výpůjčky – jedno výpůjční místo s automatem a jedno místo pro vracení a řešení problémů (poplatky atd.) = jeden knihovník u výpůjčního pultu.

Příklad 2 – střední knihovna:

Doposud – čtyři kombinovaná místa pro vypůjčování (+ poplatky atd.) a vracení = dva až čtyři knihovníci u výpůjčního pultu.

S automatem pro výpůjčky – dvě kombinovaná místa pro vypůjčování, vracení (+ poplatky atd.), jedno místo pro vracení = dva až tři knihovníci u výpůjčního pultu.

Příklad 3 – velká knihovna:

Doposud – celkem dva výpůjční pulty (+ poplatky atd.) po třech knihovnicích v různých odděleních a pult pro vracení knih pro dva knihovníky.

Se čtyřmi automaty pro výpůjčky – jeden centrální výpůjční pult se dvěma knihovnicí a pult pro vracení knih pro dva knihovníky.

Na uvedených příkladech jsou demonstrovány možnosti, jak díky samoobslužným automatům snížit počet pracovníků u výpůjčních pultů. Z těchto příkladů vyplývá též eventuální kalkulace návratnosti investice do samoobslužného automatu, která je povětšinou dva až tři roky.

Kam s ním?

V souvislosti se snahou o možnost kontroly samoobslužného provozu je ve vztahu k interiéru knihovny důležité rozhodnout, kam vlastně systém pro samoobslužný provoz v knihovně umístit.

Z tohoto pohledu je třeba především rozlišit, zda jde o novou knihovnu či zda se jedná o umístění do stávajícího provozu.

U nové knihovny, pokud knihovna se samoobslužným systémem počítá od začátku přípravy projektu, záleží pouze na zaměstnancích knihovny, jak významná je pro ně okamžitá vizuální kontrola samoobslužného provozu s možností okamžitého zásahu v případě zjištění jakéhokoliv problému. Moderní samoobslužné systémy lze buď integrovat přímo do výpůjčního pultu nebo mohou stát samostatně s vlastním nábytkem u stěny nebo volně v prostoru. Ideální pro většinu knihovníků je takové postavení, aby měl pracovník u výpůjčního (informačního) pultu přehled o všech operacích, které čtenáři na automatu provádějí.

U knihoven se zabezpečením není možné, z pochopitelných důvodů, automat instalovat za detekční branky směrem ven z knihovny (např. pro noční provoz).

Integrace s interiérem

Váš dodavatel samoobslužného automatu by měl být dostatečně flexibilní tak, aby záleželo pouze na rozhodnutí knihovny a jejich architekta, jakým způsobem automat integrovat do stávajícího interiéru. Měl by být schopen dodat pouze jednotlivé komponenty (dotykový displej, software, kabelové rozvody, tiskárnu účtenek, čtečku čtenářských karet a čárových kódů nebo RF čipů, (de)aktivační jednotku na bezpečnostní prvky) tak, aby bylo možné tyto vložit (tzn. zajistit vytvoření patřičného otvoru

a vyvedení kabeláže) do stávajícího nábytku knihovny nebo do nové skříně od stejného dodavatele nábytku, jakým je knihovna již vybavena. K tomu by měl dodavatel automatu poskytnout příslušné nákresy a konzultace.

Pokud se knihovna rozhodne pro dodávku včetně nábytku od dodavatele nábytku, měla by mít možnost vybrat si z několika typů odolných materiálů skříně i pracovní desky automatu v různých barevných variantách.

Aby došlo k co největšímu splynutí s ostatními systémy knihovny, některé knihovny volí pro umístění samoobslužného automatu stejný nábytek, jaký používají pro informační kiosky či pro přístup k internetu.

Soukromí a ochrana čtenářů

V souvislosti se zákonem o ochraně osobních údajů je dobré zmínit též možnost dodatečného osazení dotykového displeje samoobslužného automatu bezpečnostním filtrem, který zmenšuje úhel, pod nímž je obrazovka displeje čitelná, na 30 %. To znamená, že obrazovka je čitelná pouze pro čtenáře, který stojí přímo před ní, čímž lze zamezit nežádoucímu úniku osobních údajů.

Pokud hovoříme o ochraně soukromí, jednou ze čtenářů oceňovaných vlastností samoobslužných výpůjček je též zajištění diskrétnosti při vypůjčování literatury z choulostivým obsahem (např. zdravotní či erotická tematika).

Neautorizovanému vypůjčení knih jiným čtenářem (např. při ztrátě čtenářské karty) lze zamezit pomocí osobních PIN kódů, kterými se čtenář prokáže na začátku výpůjčního procesu.

Výpůjčky vs. vracení knih přes automat

Jelikož jsem se již o této tematice zmiňoval výše v textu, rád bych se pozastavil jen u problematiky vracení knih přes automat v souvislosti s případnou úpravou interiéru.

Celou problematiku lze pro zjednodušení zúžit na řešení problému co s knihou po jejím vrácení čtenářem přes automat.

Knihovny podle umístění automatu volí různé způsoby řešení – od ponechání volně na výpůjčním pultu přes odkládání do přenosných krabic (pozor na zajištění jejich pravidelné výměny) po vytvoření odděleného prostoru, kde čtenář odkládá knihu do díry ve zdi, za kterou je přistaven pojízdný vozík s pružinovým systémem bránícím poškození knih. U RF (radiofrekvenčních) systémů lze dodat samostatný automat na vracení knih (jako bankomat) s integrovanou pásovou třídičkou knih až do 250 knihovnou předdefinovaných třídících košů. Takový systém je však již náročný na místo a pořizovací náklady, je proto určen především pro velké knihovny a novostavby.

Prodloužení pracovní doby

Automaty pro samoobslužný provoz jsou velmi oblíbeným nástrojem pro prodloužení pracovní doby knihoven.

Pro samotný interiér knihovny to nemusí znamenat žádné zvláštní úpravy kromě zajištění ostrahy objektu – nemusí to být odborný pracovník knihovny. Podmínkou je rovněž přítomnost elektronického zabezpečení. Pokud má čtenář možnost knihy během prodloužení pracovní doby vracet, opět je třeba zajistit dostatečné odkládací kapacity pro vrácené knihy. RF automaty lze umístit i vně budovy (integrace do vnějšího opláštění), avšak je vhodné zajistit (i kvůli komfortu čtenářů) zastřešení místa. Z tohoto pohledu se jako nejvhodnější místo pro automat na vracení při nočním provozu jeví foyer budovy či prostor za vchodem.

Závěrem

Nabídnuté úhly pohledu při projektování implementace samoobslužných systémů výpůjček a vracení položek zdaleka nepokrývají celou problematiku s tím související.

Nebyly zde zmíněny nároky například na funkčnost, jednoduchost obsluhy, propojení s knihovními systémy, způsob řešení přechodu knihovny na jiný systém zabezpečení, případně na RF technologii atd.

Smyslem tohoto referátu bylo zkoumat danou tematiku z pohledu interiéru knihoven.

příjemné a bezpečné prostředí knihoven

**fólie 3M pomohou vytvořit příjemné vnitřní klima
a zabezpečit prostor proti neoprávněnému vniknutí**

**Martin Sekanina
3M Česko**

Vstupujeme-li v parném letním dnu do banky či jiného veřejného prostoru, který bývá obvykle klimatizován, je nám tento teplotní rozdíl zpravidla příjemný. Ovšem pouze pro krátkodobý pobyt. V opačném případě vystavujeme organismus nepřírozeným a nepříznivým teplotním podmínkám. Dlouhodobě příjemné klima uvnitř bohatě prosklených budov lze snadno vytvořit aplikací speciálních okenních fólií. Stejně tak lze jiný typ fólií použít jako prevenci proti rozbití skla, což zamezí zraněním způsobeným střepy, ale také samotnému vniknutí nepovolané osoby dovnitř budovy.

Sluneční fólie 3M Scotchtint™

Ochrana proti světlu

Okenní fólie 3M Scotchtint chrání interiér před účinky nadměrného tepla a světla. Sluneční záření je z fyzikálního hlediska elektromagnetické záření tělesa rozpáleného na teplotu přes 5 000 °C, které podle slavného Planckova vyzařovacího zákona obsahuje bohaté a spojitě spektrum vlnových délek, v němž dominuje viditelné záření s vlnovou délkou 500 nanometrů, které lidské oko vnímá jako světle žlutooranžovou barvu. Podstatně méně jsou ve slunečním záření obsaženy vlnové délky od jednoho do 10 mikrometrů, ale přesto jsou vnímány velmi intenzivně – jako sálající teplo. V blízkosti oken (i klimatizovaných) místností je oslňující

a pálivý sluneční svit mnohdy nesnesitelný. Vhodně zvolená okenní fólie 3M Scotchtint nabízí možnosti regulace intenzity a spektrálního složení světla pronikajícího do budovy. Oslňující záření filtruje až z 93 % a propouštěním filtrovaného/barevného světla zároveň vytváří estetickou prosklenou plochu.

Ochrana proti vysoké teplotě

Fólie 3M Scotchtint navíc prostřednictvím speciální reflexní tepelně ochranné vrstvy z kovové slitiny, z jejíž strany je fólie přilepena na vnitřní plochu skel, účinkují jako tepelné zrcadlo. To znamená, že odrážejí tepelnou složku slunečního záření a sníží tak o 50–70 % množství tepla, které by se jinak přes prosklené plochy dostalo do objektu.

UV ochrana

Při zlepšování kvality světla je jedním z nejdůležitějších kroků filtrace nejškodlivější složky světla – neviditelných ultrafialových paprsků, které ve velké míře přispívají k vyblednutí potahových látek a jiných prvků interiérového vybavení a které, jsou-li přítomny ve větším množství, škodí i zdraví. Okenní fólie 3M filtrují UV záření z 99 %, a chrání tak interiéry i před tímto rizikem.

Odolnost proti poškrábání

Okenní fólie 3M jsou opatřené speciální vrstvou, která je odolná proti poškrábání, a tak při čištění oken nedochází k jejich znehodnocování.

Upravené fólie 3M Scotchtint™ Plus

Dlouhovlnná i krátkovlnná tepelná složka slunečního záření, která prostoupí skleněnými plochami dovnitř, je pohlcena stěnami a předměty a zvyšuje jejich teplotu. Od ohřátých povrchů se následně ohřívá i vnitřní vzduch obdobně jako ve skleníku. V létě, kdy je sluneční svit velmi intenzivní a venkovní teplota vysoká, vstupuje do budovy více tepelné energie, než stačí unikat ven, a teplota uvnitř roste. Naopak v zimě, kdy je sluneční svit slabý a venkovní teplota nízká, odsálá okny z vyhřátého interiéru ven více energie, než kolik sem vstupuje, a teplota klesá. To způsobuje výrazné zvýšení nákladů na chlazení, resp. vytápění. Ochranné a tepelně izolační okenní fólie 3M Scotchtint Plus jsou vícevrstvé fólie

se selektivní propustností různých vrstev, které brání nejen prostupu světla, ale i tepla. Byly vyvinuty právě proto, aby zamezily i těmto sezónním tepelným účinkům.

Bezpečnostní okenní fólie 3M Scotchshield™

Ultra silné bezpečnostní okenní fólie proti vloupání a terorismu 3M Scotchshield vytvářejí neviditelný a neporazitelný ochranný štít na vnitřních plochách okenních a dveřních skel. Tím zvyšují jejich bezpečnost při zacházení a také ochranu proti vloupání. Jejich aplikací lze eliminovat rizika plynoucí z rozbitnosti prosklených ploch.

Ochrana proti vloupání

Díky patentované technologii tzv. multi-micro vrstvy mají tyto fólie dvatřicetkrát větší pevnost proti tahu a šestkrát větší pevnost při trhu než jiné bezpečnostní okenní fólie stejné tloušťky. Díky tomu je míra jejich bezpečnosti proti vloupání skutečně výjimečná. Škody způsobené vandalismem či pokusem o vloupání se tak omezí pouze na výměnu rozbitých skel, protože interiér objektu není vystaven další destrukci nebo krádeži.

Bezpečnost

Také počet zranění způsobených rozbitím skla lze prostřednictvím ultra silné bezpečnostní okenní fólie 3M Scotchshield z velké části eliminovat, protože v případě rozbití se sklo nevysype a zabrání se i jeho roztržení. V případě vytlučení či vyražení okna, výbuchu, vandalismu nebo ničivých povětrnostních podmínek chrání fólie proti úrazům, které by mohly způsobit střepy rozbitého skla.

Neviditelná bezpečnost

Bezpečnostní okenní fólie proti vloupání jsou průhledné, nemění tedy vzhled prosklené plochy. V případě potřeby jsou k dostání také ve speciálních kombinovaných, barvených, světelně a tepelně ochranných variantách.

Protiteroristická ochrana

Výsledky výzkumů prokázaly, že v případě teroristických akcí spojených s detonací způsobují 90 % všech zranění vně a uvnitř budov střepy, které

se rozletí rychlostí vystřeleného projektilu. Souhrn zdravotních a věcných škod způsobených výbuchem může dosahovat výše milionů korun. Ultra silné bezpečnostní okenní fólie 3M Scotchshield ve značné míře redukuje náklady na likvidaci škod tím, že jak během silné detonace, tak po ní udrží prosklenou plochu vcelku. V případě výbuchu snižuje fólie nebezpečí zranění a brání dopadnutí střepů a jiných úlomků na cenné předměty v interiéru; tím vyhovuje požadavkům na ochranu zdraví a majetku.

Fólie 3M Scotchshield vytvářejí na vnitřních plochách skleněných tabulí polyesterovou vrstvu, mikrolaminovanou až z 39 vrstev, což je jakýsi neviditelný ochranný štít. Fólie jako krycí vrstva minimalizuje účinek výbuchu, protože odolává v průběhu detonace obrovskému rozdílu v tlaku, a to díky tomu, že speciální lepicí vrstva vyvinutá společností 3M zabrání tomu, aby se střepy odlepily od fólie. Chrání tak i osoby na té straně prosklené plochy, která není opatřena bezpečnostní fólií. Fólie 3M Scotchshield prokázaly svou účinnost během »detonačních« testů, které

se uskutečnily ve Spojených státech a v Maďarsku. Spolehlivost fólie potvrzují legislativní opatření v některých západních zemích, která v zájmu bezpečnosti zaměstnanců pracujících v určité budově i kolemjdoucích chodců předepisují jejich použití.

Certifikace

Ultra silné bezpečnostní okenní fólie proti vloupání 3M Scotchshield získaly certifikát MABISZ, doporučení ORFK a BRFI, jsou klasifikované jako nejsilnější fólie odpovídající německé klasifikaci DIN A1.

Profesionální realizace

Okenní fólie 3M lze od tloušťky 3 mm aplikovat jak na nové, tak na vestavěné prosklené plochy. Profesionální instalaci provádějí odborníci proškolení společností 3M; tím je zaručena kvalita a spolehlivost 3M. Na takto instalované okenní fólie poskytuje 3M záruku 7–10 let.

čistota a elegance vstupních prostor osloví každého návštěvníka

Martin Sekanina
3M Česko

Vstupní prostory veřejných budov jsou pro firmy, úřady či instituce, které v nich mají svá sídla, jakousi »výkladní skříň«. Právě zde si jejich návštěvník vytváří první dojem, který je pro formování jeho celkového názoru velmi důležitý. Vedle vzhledu recepce nebo například chování ostrahy je významnou součástí utváření prvního dojmu i zdánlivá maličkost, kterou jsou vstupní rohože. Nejenže zabrání šíření nečistot, vlhka a prachu po budově, čímž sníží náklady na úklid, výrazně také přispívají ke zvýšení bezpečnosti návštěvníků.

Téměř před třiceti lety vyvinuli odborníci ze společnosti 3M produkt, který spolehlivě ochrání vstupní prostory budov před nečistotou. Zrodily se první rohože Nomad s typickými »vlákny ve tvaru ok«.

Současná architektura klade důraz na jednotné výtvarné ztvárnění interiérů a zároveň vytváří tlak na stále nové technologické postupy. Společnost 3M díky nepřetržité inovaci a odborným znalostem dnes nabízí kompletní produktovou řadu Nomad, od rohoží s pevným rámem po textilní podlahové krytiny. Díky moderní konstrukci, povrchové úpravě a nekonečné škále vzorů a barev se rohože Nomad stávají nedílnou součástí celkového designu těch největších evropských nákupních středisek, nejvýznamnějších letišť nebo multikin.

Existují tři základní řady rohoží Nomad:

- \ Nomad™ Terra
- \ Nomad™ Optima
- \ Nomad™ Aqua

Vhodnou rohož zvolíte podle úrovně provozu a typu požadovaného umístění.

Společnou vlastností všech rohoží Nomad je výborná úroveň odstraňování a skrývání nečistot, vynikající zachování vzhledu, snadná instalace a čištění a skvělá trvanlivost.

Rohože řady Nomad™ Terra jsou určeny pro venkovní zapuštěné prohlubně a interiéry, kde je kladen důraz na seškrabávání nečistot. Díky trvanlivé otevřené konstrukci odstraňují většinu hrubých nečistot ve vstupních prostorech. Lze je přizpůsobit exteriéru i interiéru a různé intenzitě provozu.

Rohože Nomad™ Optima s hliníkovým rámem zajišťují skvělou ochranu proti nečistotám a vlhkosti v prostorech se zapuštěnými prohlubněmi. Řada Optima nabízí čtyři varianty rohoží, které vyhovují jakémukoliv typu provozu, ať se jedná o nákupní vozíky, chodce nebo dokonce přepravní a vidlicové zdvižné vozíky.

Řada rohoží Nomad™ Aqua je díky patentované technologii dvojitého vlákna ideální na odstraňování jemných nečistot a zadržování vlhkosti. Umísťují se v interiéru. Jsou k dispozici v šesti odstínech s různými vzory. Díky sametovému vzhledu výborně ladí s okolním prostředím.

Kombinace rohoží z těchto tří základních řad splní veškeré požadavky na vstupní prostory každé budovy. Pokud znáte velikost a intenzitu běžného provozu vstupního prostoru, typický druh vnášených nečistot a místo instalace, obraťte se na poradce nebo autorizované prodejce 3M, kteří jsou připraveni pomoci vám s výběrem optimální kombinace vstupních rohoží pro každou budovu.

knihovna a architektura 2005 \ interiéry knihoven

vydavatel Státní technická knihovna

vydání 1.

rok vydání 2005

redakce Lenka Patoková \ Dana Lošťáková \ Martin Svoboda

grafická úprava Lukáš Kalivoda